

Om oversættelse af oversættelsesbegrebet - en analyse af de skandinaviske ny-institutionalistes oversættelse af oversættelsesbegrebet

Scheuer, John Damm

Published in:
Nordiske Organisasjonsstudier (NOS)

Publication date:
2006

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Scheuer, J. D. (2006). Om oversættelse af oversættelsesbegrebet - en analyse af de skandinaviske ny-institutionalistes oversættelse af oversættelsesbegrebet. *Nordiske Organisasjonsstudier (NOS)*, (4), 3-40.

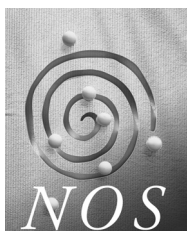
General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain.
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact rucforsk@kb.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Nordiske Organisasjonsstudier
© 2006 Fagbokforlaget

8 (4): 5–42

Om oversættelse af oversættelsesbegrebet – En analyse af de skandinaviske ny- institutionalisters oversættelse af oversættelsesbegrebet

Translating the concept of translation – an analysis of the
skandinavian institutionalists translation of the concept of translation

JOHN DAMM SCHEUER

I aktør-netværksteorien såvel som i ny-institutionel oversættelsesteori er det oversættelse, der identificeres som den centrale mekanisme i forbindelse med forandringsprocesser i organisationer. Nyanserne i og forskellene imellem de forskellige oversættelsesmodeller er imidlertid ofte mangelfuldt specificerede. Artiklen undersøger derfor hvordan aktør-netværksteoriens oversættelsesbegreb er blevet søgt oversat i ny-institutionel oversættelsesteori. På basis af et studium af litteratur og forskning på området, identificeres der i alt ni forskellige oversættelsesmodeller, der adskiller sig indholdsmæssigt såvel som hvad angår videnskabsteoretiske antagelser. Det konkluderes, at artiklen derved muliggør en mere præcis og nuanceret forståelse og anvendelse af oversættelsesbegrebet fremover.

Stikord: *Oversættelse, translation, aktør-netværksteori, nyinstitutionel teori, skandinavisk ny-institutionalisme*

INTRODUKTION

Oversættelsesbegrebet stammer oprindeligt fra den franske filosof Michel Serres og er blevet søgt videreudviklet af forskellige forfattere indenfor aktør-netværks og ny-institutionel teori (Callon & Latour 1981; Latour 1986; Callon 1986; Czarniawska & Joerges 1996; Røvik 1998 m.fl.). I aktør-netværksteorien såvel som i ny-institutionel oversættelsesteori er det oversættelse, der identificeres som den centrale mekanisme i forbindelse med forandringspro-

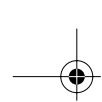
cesser (Callon 1986; Latour 1986; Czarniawska & Joerges 1996; Campbell 2004). Ifølge John Campbell (Campbell 2004:84) er en mekanisme «de processer, der er ansvarlige for det kausale forhold mellem variable».¹ Det som jeg fokuserer på i denne artikel, er den «import» eller oversættelse af aktør-netværksteoriens oversættelsesbegreb, der er fundet sted i ny-institutionel oversættelsesteori siden midten af 1990'erne. Det centrale forskningsspørgsmål, der søges besvaret, er: 1. Hvordan er oversættelsesbegrebet blevet søgt oversat i ny-institutionel oversættelsesteori?

Sociologiprofessoren og institutionalisten John Campbell (Campbell 2004) kritiserer institutionalister for at arbejde med for mangelfuldt specificerede kausale begreber. De mekanismer, igennem hvilke institutioner muliggør, bemyndiger, konstituerer, begrænser og udviser sporafhængighed og andre virkninger, er mangelfuldt specificerede, hævder han. John Campbells kritik af institutionalisters mangel på specificering af centrale kausale begreber kan imidlertid rettes imod John Campbell selv og andre institutionalister i deres anvendelse af oversættelsesbegrebet. Campbell undersøger og redegør ikke for oversættelsesbegrebets baggrund i aktør-netværks- og ny-institutionel oversættelsesteori. Han henviser til den skandinaviske ny-institutionalisme og Czarniawska & Joerges idémodel (Czarniawska & Joerges 1996), da han introducerer oversættelsesbegrebet, men teoretiserer og anvender det derefter væsentligt anderledes end disse forfattere (Campbell 2004:101–108). Ligesom mange andre institutionelle forskere overser John Campbell dermed nyanserne i og forskellene imellem de forskellige oversættelsesmodeller, der er udviklet indenfor skandinavisk ny-institutionel oversættelsesteori. Præcist hvilke oversættelsesmodeller de forskellige forfattere benytter sig af, og eventuelle forskelle og ligheder i forhold til det oversættelsesbegreb som andre forfattere benytter sig af, fremstår ofte uklart.

I denne artikel vil forskellene imellem de oprindelige oversættelsesmodeller i aktør-netværksteorien og imellem de oversættelsesmodeller, som de skandinaviske ny-institutionalister har udviklet siden, blive trukket frem, diskuteret og præciseret. Artiklens bidrag består dermed i at skabe indsigt i og overblik over de oversættelsesmodeller, der inspirerede de skandinaviske ny-institutionalister og indsigt i og overblik over de ny-institutionelle oversættelsesmodeller som de skandinaviske ny-institutionalister har udviklet frem til i dag. Artiklen muliggør derved en mere præcis og nuanceret forståelse og anvendelse af oversættelsesbegrebet fremover.

Oversættelsesbegrebet udbredes fra aktør-netværksteorien

Aktør-netværksteorien blev oprindeligt udviklet indenfor «sociology of scientific knowledge» og «social construction of technology» i begyndelsen af 1980'erne. En gruppe filosoffer og sociologer, der tilhørte den såkaldte «Edinburgh kreds» – herunder David Bloor og Barry Barnes – udviklede en variant

af socialkonstruktivismen, som de begyndte at anvende til studier af naturvidenskabelig grundforskning. Deres postulat var at al viden – naturvidenskabelige ligesåvel som anden viden – er socialt konstrueret. David Bloor og Barry Barnes udtrykte deres synspunkt i deres såkaldte ækvivalens eller symmetri-doktrin: «... all beliefs are on par with one another with respect to the causes of their credibility» (Barnes & Bloor 1982:23). Aktør-netværksteorien blev udviklet som en kritik af og et alternativ til denne tilgang af to forskere tilknyttet Centre de Sociologie de L'innovation ved Ecoles des Mines de Paris, Michel Callon og Bruno Latour, og en forsker fra University of Keele, John Law (se f.eks. Callon 1986, Latour 1987 og Law 1987). Ifølge aktør-netværksteoretikerne overså Edinburgh sociologerne det fysiske og materielles betydning for konstruktionen af videnskabelig viden. Den centrale tese i aktør-netværksteorien er således at viden om «virkeligheden» ikke er socialt konstrueret, men snarere «samkonstrueret» af humane og ikke-humane aktører. Association af sociale såvel som naturlige/tekniske elementer indgår i konstruktionen af videnskabelig såvel som anden viden: «Scientists and engineers are bricoleurs. They work by linking bits and pieces together. Heterogeneous bits and pieces. Human and non-human» (Callon & Law 1997:168). Ovennævnte betyder at videnskonstruktion ligesåvel som konstruktion af andre fænomener i verden – f.eks. organisationer – har netværks-opbyggende karakter. En videnskabelig såvel som anden idé skal «samles op» af mennesker henholdsvis «oversættes» for at blive magtfuld. I processen opbygges der stadig længere kæder af humane og ikke humane aktører, der «overbevises» og indrulleres i et socio-teknisk netværk, der handler på vegne af ideen. Aktør-netværksteoretikerne udtrykte deres synspunkt i et krav om generel symmetri. Istedet for at interessere sig for social konstruktion af videnskabelig og anden viden bør forskeren fokusere på analyse af den netværksopbyggende aktivitet, der konstruerer viden om såvel den sociale som den materielle verden, ligesåvel som andre fænomener i verden: «Our general symmetry principle is thus not to alternate between natural realism and social realism, but to obtain nature and society as twin results of another activity, one that is more interesting to us. We call it network building, or collective things, or quasi-objects, or trials of force» (Callon og Latour 1992:348). Aktør-netværksteoretikerne oversatte kravet om generel symmetri til et krav om, at forskeren skal anvende det samme vokabularium til at beskrive og forklare såvel det naturlige som det sociale. Dette vokabularium blev hentet fra den strukturalistiske semiotiker Greimas (Greimas & Cortés 1982), der bidrog med aktantbegrebet, fra den franske filosof Michel Serres (Brown 2002), der bidrog med begrebet translation (oversættelse), og fra Michel Callon og Bruno Latour, der bidrog med aktør-netværksbegrebet. Resultatet var en teori, hvor en entitets betydning (f.eks. en handling, en teknologi, en aktør eller en organisation m.fl.) alene antages at udspille sig i de episoder, hvori entiteten virkeliggøres, og hvor det at «virkeliggøre» sådanne

fænomener antages at ske via «oversættelsesprocesser», hvor såvel mennesker som ting mobiliseres, sættes i sammenhæng (associeres) og «overtales», «tvinges» eller på anden vis bringes til at udføre det (aktør-netværks-) arbejde, der er nødvendigt for at realisere det pågældende fænomen.

Siden midten af 1980'erne har aktør-netværksteorien bredt sig fra studier af videnskab- og teknologi til forskellige grene af samfundsvidenskaberne – herunder socialmedicin (Berg 1997), kunststudier (Hennion 1989), statsvidenskab (Barry 2001), skovbrug (Woods 1997) byplanlægning (Bowler 1999) samt studier af organisation og ledelse (Hassard et al. 1999) (Czarniawska & Hernes 2005). Indenfor organisationsforskningen har aktør-netværksteorien blandt andet bidraget med inspiration til forskning i spredning af ideer i og på tværs af organisatoriske felter (Czarniawska & Sevön 1996 og 2005), i konstruktionen af organisationer som «makroaktører» (Czarniawska & Hernes 2005) og været anvendt i studier af introduktion af nye teknologier i organisationer (Berg 2001) (Svenningsen 2003). Det som der fokuseres på i denne artikel, er den «import» eller «oversættelse» af aktør-netværksteoriens oversættelsesbegreb, der er fundet sted i ny-institutionel teori siden midten af 1990'erne. Iblndt de ny-institutionelle forskere (se Czarniawska & Sevön 1996) blev oversættelsesbegrebet og aktør-netværksteorien anvendt til at konstruere en ny teori om organisatorisk forandring kaldet «idémodellen», der kombinerede oversættelsesbegrebet og ideer fra aktør-netværksteorien med den «skandinaviske institutionalisme». De skandinaviske ny-institutionalister kritiserede Selznicks «old institutionalism» og Dimaggio & Powells «new institutionalism» for at fremhæve stabilitet fremfor forandring i deres teoretisering af institutioner og institutionalisering. De ønskede istedet en teori om institutionel forandring, der beskrev organisationer som kendetegnet ved både stabilitet og forandring (Czarniawska & Sévön 1996: 3–5). Oversættelsesbegrebet blev fremhævet som et centralt og særligt brugbart begreb i den forbindelse fordi det var betydningsladet og fremkaldte associationer relateret til bevægelse og transformation, der omfattede både lingvistiske og materielle objekter (Czarniawska & Sévön 1996:7). Oversættelsesbegrebet tilføjede også aktøren en mere aktiv rolle i institutionaliseringsprocessen end i den amerikansk dominerede del af ny-institutionel teori (f.eks. Dimaggio & Powell 1991 og Meyer & Rowan 1991). Det tilbød dermed en løsning på et problem, der var blevet påpeget af andre skandinaviske institutionalister: at ny-institutionalister ikke klargør aktørers og handlingers rolle i forbindelse med skabelse, spredning og stabilisering af organisatoriske praksisser (Christensen et al. 1997:392) (Meyer 1996:242).

Analysens videnskabsteoretiske udgangspunkt

Socialkonstruktivismen og «the linguistic turn» i organisationsteorien har ført til en påstand om at videnskabelig viden ligesåvel som «hverdagsviden»

er socialt konstrueret (Turner 2006). Et eksempel er Edinburgh sociologerne, der postulerer, at videnskabelig viden er afledte, reificerede resultater af sociale kontroverser (Olesen 1996:21). Hvad der tæller som facts og som sand og falsk viden, er et resultat af situerede sociale og videnskaberende processer, hvor forskere med forskellige interesser «forhandler» sig frem til sådanne resultater. Barbara Czarniawska præciserer at selvom der eksisterer en «objektiv virkelighed» er den ikke testbar fordi den forudsætter en sproglig og intersubjektivt baseret pragmatisk og/eller æstetisk «test»:

«Whether we claim to speak of a reality or a fantasy, the value of our utterance cannot be established by comparing it to its objects, but only by comparing it to other utterances ... As the new pragmatists put it, the correspondence theory of truth is untenable because the only thing with which we can compare statements are other statements (Rorty 1980). In this light, there are at least two possible criteria of what constitutes 'good knowledge': the pragmatic and the aesthetic» (Czarniawska 1997:56).

Barbara Czarniawska (1997) henviser til Rorty og konkluderer, at der ikke findes universelle kriterier for, hvad der udgør god videnskabelig viden. Hvad der forekommer, er snarere midlertidige og lokale aftaler i et videnskabeligt samfund om, hvilke typer af viden, der er «god», «funktionel» og «smuk», dvs. bør tillægges praktisk og æstetisk værdi (Czarniawska 1997:56).

Formålet med denne artikel er at afdække, hvordan begrebet «oversættelse» er blevet konstrueret henholdsvis «oversat» af forskere indenfor aktør-netværksteori og skandinavisk ny-institutionel teori i artikler og bøger. Den forståelse af videnskabelsesprocessen iblandt forskere og grupper af forskere, der tages udgangspunkt i, er den ovennævnte. Der lægges op til en analyse og sammenligning af aktør-netværksteoretiske og ny-institutionelle oversættelsesmodeller med udgangspunkt i seks udvalgte analysespørgsmål. Det spørgsmål, der kan stilles er, hvad der begrunder valget af netop denne analysestrategi og netop disse spørgsmål? Den antagelse, der tages udgangspunkt i, er, at den teoretiske og paradigmatisk mangfoldighed samt manglen på universelle kriterier for, hvad der udgør god samfundsvidenskabelig viden, betyder, at det bedste og måske eneste en forsker kan gøre, er at fremlægge sine præmisser for valg af analysestrategi – herunder teorier og metoder – så klart som det er ham/hende muligt. Om disse præmisser og valg fører til god, funktionel og eventuelt æstetisk forskning, må så vurderes retrospektivt i de forskersamfund, der eventuelt vælger at knytte an til og foretage yderligere oversættelser på denne baggrund. For at muliggøre en sådan vurdering vil der nu blive redegjort for den konstruktion af genstandsfeltet, der begrunder de typer af teori, analysespørgsmål, kategorier og metoder, der anvendes i artiklen.

Oversættelse som udgangspunkt

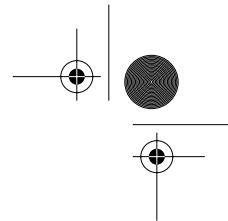
Den enkle antagelse, der ligger til grund for artiklen, er at en teoretisk idé såsom «oversættelse» må indebære, at ideen om oversættelse «oversættes» i lighed med andre ideer, der «rejser» (Czarniawska & Joerges 1996). Oversættelsesbegrebets skæbne vil afhænge af om og eventuelt hvad mennesker vælger at gøre med begrebet. Eller som Bruno Latour udtrykker det i hans definition af oversættelsesbegrebet: «the spread in time and space of anything – claims, orders, artefacts, goods – is in the hands of people; each of these people may act in many different ways, letting the token drop, or modifying it, or deflecting it, or betraying it, or adding to it, or appropriating it» (Latour in: Law 1986:267). I løbet af processen vil oversættelserne såvel som det oversatte transformeres (Latour 1992).

Analysestrategi

Konsekvensen af oversættelsesbegrebet er, at det må antages at begrebet selv løbende forandres af de forskere, der anvender det. Da det imidlertid kan være svært at beskrive noget, der hele tiden forandres, er det samtidigt nødvendigt at forsøge at indfange de særtræk, der trods forskellighederne er relativt stabile. I denne artikel forsøges dette gjort ved at opstille seks generelle analysespørgsmål, der anvendes til analyse af de forskelligartede eksempler på anvendelse af oversættelsesbegrebet, der eksisterer indenfor aktør-netværksteori og ny-institutionel teori. Analysespørgsmålene er:

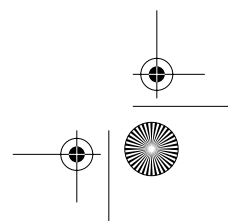
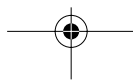
1. Hvad fokuserer de enkelte oversættelsesmodeller på?
2. Hvordan definerer og forstår modellerne oversættelse?
3. Hvilke forhold påvirker oversættelsesprocessen ifølge modellerne?
4. Hvad opfatter modellerne som afgørende for om ideer får lokal effekt?
5. Hvilket videnskabsteoretisk perspektiv er modellerne forankret i?
6. Hvilke begreber er centrale i modellerne?

Spørgsmålene tager udgangspunkt i disse antagelser og begrundelser: Det første analysespørgsmål er baseret på en antagelse om at forskere undres over og forsøger at afklare typer af forskningsspørgsmål, der retter sig imod særligt udvalgte og afgrænsede fokusområder. En oversættelsesmodel er således typisk udarbejdet med henblik på at forstå en bestemt fremfor en hvilken som helst type forandringsproces. Det eller de perspektiver på oversættelsesprocessen som forskere vælger at anlægge på et bestemt empirisk genstandsfelt, antages tæt knyttet til de typer af teoretiske og empiriske problemer som forskerne forsøger at løse i forhold til dette genstandsfelt, samt de antagelser forskerne har om genstandsfeltet. Det er derfor vigtigt at afklare, hvordan forskellige forskere og grupper af forskere mere præcist definerer og anvender oversættelsesbegrebet (spørgsmål 2). Det tredje spørgsmål tager udgangs-

punkt i en antagelse om at forskeres teoretisering af organisatoriske forandringsprocesser henholdsvis oversættelsesprocesser oftest indebærer en eller anden vurdering af forhold – herunder af sammenhænge imellem årsager og virkninger af betydning for forandringsprocessens forløb. Her er der typisk to muligheder: en variabel baseret analyse, hvor forandringsprocessen forløb og «outcome» søges forklaret ud fra et forhold imellem afhængige og uafhængige variable (f.eks. mere af X og mere af Y producerer mere af Z). Og en procesorienteret analyse, hvor det er sekvensen af begivenheder, aktiviteter og valg der fører til et bestemt «outcome», der søges afdækket (de gør A og så B for at få C) (Langley 1999) (Mohr 1982). Spørgsmål fire er baseret på en antagelse om at enhver teori om oversættelse altid vil indeholde en eksplicit eller implicit forklaring på, hvad der skal til for at oversættelsen af en innovativ idé har haft effekt. Institutionaliserings og etablering af et aktør-netværk kan nævnes som to forskellige eksempler på sådanne forklaringer. Spørgsmål 5 retter sig imod identifikation af det videnskabsteoretiske perspektiv, som hver enkelt oversættelsesmodel er baseret på. Der skelnes imellem to videnskabsteoretiske perspektiver – et social konstruktivistisk og et konstruktivistisk perspektiv (se nedenfor). Spørgsmål 6 retter sig imod identifikation af de begreber, der er centrale ifølge en oversættelsesmodel. Begrundelsen for spørgsmålet er, at de begreber, der opfattes som centrale af forskellige forskere og forskergrupper, antages at være særligt illustrative for de forskellige oversættelsesmodellers særegne karakter.

Det antages at begreberne teoretisk perspektiv og model er indbyrdes tæt forbundne. Perspektiv bruges her i den af Scott (1981:29) anvendte betydning som betegnelse for «analytical models intended to guide – and to interpret – empirical research». De forskellige oversættelsesmodeller, der analyseres i artiklen, opfattes dermed samtidigt som forskellige teoretiske perspektiver på oversættelse. Den diskussion og sammenligning af oversættelsesmodeller, der indgår i analysen, har alene til formål at tydeliggøre de forskelle og ligheder, der er imellem de forskellige oversættelsesmodeller, ikke at identificere «rigtige» og «forkerte» måder at oversætte oversættelsesbegrebet på. Den relevante type oversættelsesmodel forudsættes altid at afhænge af såvel genstandsfelt som den type problemstilling, der ønskes analyseret. Begrebet «oversættelse» antages at opnå sin betydning idet det kobles til andre begreber i en model eller et perspektiv. Hvis en forsker og en model, der forbinder oversættelse med en proces hvor ideer rejser, suppleres med en anden forskers antagelse om, at oversættelsesprocessen følger sociale «editeringsregler», antages modellen at ændre karakter. Der skelnes som nævnt imellem socialkonstruktivisme og konstruktivisme i analysen. Klaus Rasborg (2004) gør opmærksom på, at der findes ihverfald fire forskellige varianter af socialkonstruktivismen. Han identificerer imidlertid et antal antagelser, der kendetegner alle former for socialkonstruktivisme: 1. Anti-essentialisme – dvs. der er

ingen naturgiven essens i os, der gør os til det vi er. 2. Anti-realisme – viden og erkendelse er tolkninger af virkeligheden. 3. Enhver viden har altid historiske og kulturelt specifikke karakteristika. 4. Sproget og dets begreber er en forudsætning for tænkningen. 5. Sprog opfattes som handlinger og som konstituerende for (vor viden om) virkeligheden. 6. Der fokuseres på social interaktion og praksis. 7. Og der fokuseres på analyse af sociale processer. Berger & Luckmanns (1966) version af socialkonstruktivismen har inspireret flere af de skandinaviske ny-institutionalister (f.eks. Czarniawska & Joerges 1996). I deres version af socialkonstruktivismen er grundsynspunktet at samfundet og dets institutioner er et produkt af tilbagevendende handlingsmønstre og af de betydninger, vi tillægger disse. I den daglige interaktion opbygger vi bestemte vaner, rutiner og måder at tolke egne og andres handlinger på («typificeringer»). Herved opstår der bestemte gentagne handlingsmønstre, som i videre forstand resulterer i dannelsen af mere varige samfundsmæssige institutioner (Rasborg 2004:368). Aktør-netværksteorien er i modsætning hertil en konstruktivistisk teori, idet den opfatter det den beskriver, som konstruktioner og repræsentationer af reelt eksisterende objekter, og ikke som produkter af sociale relationer. Det som beskrives, er ikke sociale konstruktioner, men snarere det «arbejde», der udføres af et aktør-netværk bestående af humane og ikke-humane aktører (aktanter), der muliggør eksistensen af forskellige typer «entiteter» i verden (videnskabelig viden, organisationer, magtfulde personer m.m.). Disse konstruktioner forstås ikke som ontologisk entydige, men som «mangfoldige» (dvs. de kan beskrives fra forskellige perspektiver) og omskiftelige (de ændrer sig hele tiden) (Fuglsang 2004:421).

Metode

Siden oversættelsesbegrebet blev introduceret i institutionel teori i 1996 i bogen *Translating Organizational Change* (Czarniawska & Sévon 1996), er der udarbejdet forskellige oversigter og reviews af litteraturen og forskningen på området (Czarniawska & Sevón 1996) (Røvik 1998) (Erlingsdottir 1999) (Lindberg 2002) (Johnson & Hagström 2002) (Scheuer 2003) (Boxenbaum 2005). Litteratursøgningen til denne artikel tager udgangspunkt i disse oversigter og reviews. Den er herudover baseret på søgning af litteratur i artikel-databaserne: Proquest og JSTOR og den akademiske søgemaskine Google Scholar med henblik på at skabe overblik over aktuel forskning på området. Søgningerne ønskedes afgrænset til tekster, der indeholdt henvisninger til eller eksplicit beskæftigede sig med oversættelsesbegrebet i ny-institutionel oversættelsesteori. Søgeordene «translation», «Czarniawska» og «institutional theory» blev udvalgt på denne baggrund. I Proquest resulterede en søgning på basis af termen «translation» i citation og abstract kombineret med «Czarniawska» i citation og dokumenttekster i 19 artikelhenvisninger. En anden søgning i Proquest baseret på søgetermerne «translation and Czarni-

awska» i citation og dokumenttekster resulterede i 45 artikkelhenvisninger. En søgning i JSTOR baseret på søgetermerne «translation and Czarniawska not language» resulterede i 61 artikkelhenvisninger. En søgning i Google Scholar – erhverv, administration, finans og økonomi samt samfundsvidenskab, kunst og humaniora på basis af termen «translation» søgt i alle ord og i kombination med «institutional theory» som sætning et hvilket som helst sted i artiklen og med Czarniawska som mindst et af ordene, gav 88 henvisninger. Ovennævnte blev suppleret med en søgning i Google book search på basis af termerne «translation», «Czarniawska» og «new institutional theory», hvilket resulterede i 17 henvisninger til bøger og en udvælgelse af ialt fem relevante bøger udover de, der var identificeret via reviews. Sorteringen af artikler og bøger samt grupperingen i forskellige oversættelsesmodeller skete herefter ved læsning af centrale bogkapitler og abstrakts samt skimning af indledning, teori-afsnit, udvalgte analyseafsnit og konklusioner. Oversættelsesmodellerne blev ordnet i kronologisk rækkefølge, så det blev muligt at følge den udvikling af oversættelsesperspektivet, der er sket iblandt skandinaviske institutionalister fra de oprindelige modeller blev formuleret i aktør-netværksteorien og introduceret i ny-institutionel teori i 1996 og frem til 2005/2006, hvor litteraturindsamlingen til dette studie blev afsluttet. Tabel 1 er en oversigt over de oversættelsesmodeller og dertil hørende bøger og artikler, som studiet har identificeret. Tabel 2 er en opsummering af analysen af de oversættelsesmodeller, der er identificeret i artiklen i tabelform. Analysen af de forskellige oversættelsesmodeller omfatter en beskrivende del og en del, hvor hver oversættelsesmodel diskuteres ud fra de seks analyse spørgsmål, der blev opstillet i afsnittet «Analysestrategi».

Tabell 1 Bøger og artikler baseret på oversættelsesmodeller

ANT	Idémodellen	Editering	Imitation
Callon & Latour (1981)	Czarniawska & Joerges (1996)	Sahlin-Andersson (1996)	Sevón (1996)
Callon (1986)	Czarniawska & Sevón (1996)		Porsander (2000)
Latour (1986)	Genell (1997)		Hedmo, Sahlin-Andersson & Wedlin (2005)
Latour (2005)	Erlingsdóttir (1999)		
	Forssell & Jansson (2000)		
	Füssel & Georg (2000)		
	Bergström & Dobers (2000)		
	Bass & Boons (2000)		
	Crusini & Kipping (2001)		
	Frenkel (2005)		
	Lindberg & Erlingsdóttir (2005)		
	Czarniawska & Sevón (2005)		

John Damm Scheuer

Tabell 2 Bøger og artikler baseret på oversættelsesmodeller

Spredning	Handlingsnet	Kommunikation	Association
Røvik (1998) Røvik (2002)	Czarniawska (2000a) Czarniawska (2000b) Lindberg (2002) Czarniawska (2005) Porsander (2005) Korneliussen & Panozzo (2005)	Johnson & Hagström (2002)	Scheuer (2003) Scheuer (2004)

Tabell 3 Oversigt over oversættelsesmodeller

	ANT	Idémodellen	Editering	Imitation
Fokus på	Hvordan «no-get» bliver magtfuldt i verden	Ideers rejse ind og ud af organisationen	Oversættelse som underlagt social kontrol	Oversættelse som imitationsproces
Oversættelse	Proces, hvor f.eks. idé associeres med humane og non-humane elementer Kan iagttages og analyseres fra ideens/en tokens og fra oversætternes synspunkt (2 modeller)	Jvf. Latours definition Oversættelse fra idé til objekt, fra objekt til handling og fra handling til institution v. repetition Objekt berøvet kontekstuelle særtræk kan dis- og reembeddes, dvs. rejse	Jvf. Latours definition og idémodellen Oversættelser editeres, dvs. følger socialt konstruerede editeringsregler	Jvf. Latour og idémodellen Oversættelse følger social «logic of appropriateness». Organisationen som superperson spørger: 1. Hvordan er jeg? 2. Hvad skal jeg blive? 3. Hvilken slags situation er dette? 4. Hvad er passende for mig i denne situation?
Forhold der påvirker oversættelsesprocessen	Afklares empirisk	Opmærksomhedsprocesser Hvad der tildeles opmærksomhed, afhænger af det aktører ved i forvejen, kulturelle antagelser, politiske strukturer, hvad ledere, markedet og offentligheden og «moden» tildeler opmærksomhed	Editeringsregler: Fortællinger om succesfulde «koncepter» fortælles typisk som 1. rationelle, 2. dramatiske historier, der 3. udelukker lokale forhold	Organisationens identitetsdannelse Afklang af spørgsmålet: «Hvem er vi/jeg?»

Tabell 3 Oversigt over oversættelsesmodeller (forts.)

	ANT	Idémodellen	Editering	Imitation
Idé's effekt	Resultat af aktørnetværkets arbejde	Knyttes til institutionalisering (når typificeringer og handlinger repeteres ensartet og stabilt over tid)	Afhænger af om editeringsregler følges	Afhænger af, hvad der opfattes som socialt passende
Videnskabs-teoretisk perspektiv	Konstruktivistisk	Socialkonstruktivistisk	Socialkonstruktivistisk	Socialkonstruktivistisk
Centrale begreber	Aktant (aktør), aktørnetværk, oversættelse	Organisatorisk felt, mode, masterideer, oversættelse, quasobjekt, dis-/reembedding, institutionalisering	Editører, editeringsregler, oversættelse	Imitation, «logic of appropriateness», oversættelse, identitet

Tabell 4

	Spredning	Handlingsnet	Kommunikation	Association
Fokus på	Ideers rejse ind i organisationen	Hvordan fænomener i verden skabes via handlingsnet	Magtkamp om skildringer og definition af alternativer i det organisatoriske felt	Association af heterogene elementer i «mødet»
Oversættelse	Aktører oversætter ideer pga. 1. rationel kalkule, 2. ikke-intenderede oversættelser, 3. organisationens forsøg på afklaring af egen identitet. Oversættelserne sker i et eller flere autoritative centre i feltet og/eller foretages af ledere, interne og eksterne organisationskonsulenter. Udfaldet af oversættelserne kan omfatte konkretisering, delvis imitation, kombineret og omsmelting	Optræder i forbindelse med ordensskabende «samtaler», der omfatter oversættelse, editering og objektivitet. Handlingsnet skabes og genskabes i processen	Kommunikationsproces, hvor policy-ideer tolkes og menings-skabelse sker på baggrund af lokale kontekstuelle forhold (sociale, kulturelle, erfaringsmæssige etc.)	En iblandt mange alternative måder en human aktør kan associere ét element – f.eks. en idé – med andre humane og non-humane elementer på

Tabell 4 (forts.)

	Spredning	Handlingsnet	Kommunikation	Association
Forhold der påvirker oversættelsesprocessen	Karakteristika ved ideen: grad af social autorisering, teoretisering, produktivering, tidsmarkering, harmonisering, dramatisering og individualisering + ovennævnte	Institutioner – dvs. gentagne handlinger og dertil hørende legitime forklaringer	Latente og manifesterede konflikter Parters evne til at mobilisere ved hjælp af deres skildringer	Afklares empirisk
Idé's effekt	Afhænger af karakteristika ved idé og hvad der sker med ideen i spredningsprocessen	Knyttes til institutionalisering (når typificeringer/ forklaringer og handlinger repeteres ensartet og stabilt over tid)	Afhængig af omfang af mobilisering af støtte til ideen	Resultat af aktørnetværkets arbejde. Institutionalisering = relativt stabil association af heterogene elementer over tid (translationsbundter)
Videnskabsteoretisk perspektiv	Socialkonstruktivistisk	Socialkonstruktivistisk	Socialkonstruktivistisk	Konstruktivistisk
Centrale begreber	Oversættelse + ovennævnte	Handlingsnet, oversættelse, redigering og objektivering	Oversættelse, latente og manifesterede konflikter, skildringer, privatisering, socialisering	Oversættelse, aktant, aktørnetværk, episode, translationsbundter og institutionalisering

ANALYSE AF OVERSÆTTELSESMODELLER

Introduktion til oversættelse i aktør-netværksteorien

I aktør-netværksteorien opfattes institutioner, organisationer, teknologier og viden m.m. som effekter af et arbejde, der udføres af mennesker (humans) såvel som materielle objekter (non-humans). Det vil sige, at det antages, at det er kollektiver af heterogene elementer – menneskelige såvel som ikke-menneskelige/ting – der i fællesskab konstruerer fænomener i verdenen, fremfor sociale grupper som i socialkonstruktivismen. Teorien beskriver elementerne som «aktanter»:

«An actor in ANT is a semiotic definition – an actant, that is something that acts or to which activity is granted by others. It implies no special motivation of human individual actors, nor of humans in general. An actant can literally be anything provided it is granted to be the source of an action» (Latour 1997:4).

Videnskonstruktion såvel som konstruktion af andre fænomener antages at have netværksopbyggende karakter. For at en «token» (en aktant) – f.eks. en innovativ idé – skal blive magtfuld, skal der knyttes stadigt længere kæder af humane og non-humane elementer (aktanter) til den, så der dannes et socio-teknisk netværk, der begynder at handle på vegne af ideen. Desto flere aktanter, der lader sig indrulle og begynder at handle «på vegne af» ideen, desto mere magtfuld bliver den. Og omvendt desto færre aktanter, der knytter sig til ideen, desto mindre magtfuld bliver den.² Begrebet oversættelse forbindes med den netværksopbyggende aktivitet og specifikt med det arbejde, som en aktant udfører, når han/hun/den taler eller prøver på at blive i stand til at tale på vegne af et heterogent aktør-netværk:

«By translation we understand all the negotiations, intrigues, calculations, acts of persuasion and violence, thanks to which an actor or force takes, or causes to be conferred on itself, authority to speak or act on behalf of another actor or force ... 'Our interests are the same,' 'do what I want,' 'you cannot succeed without going through me.' Whenever an actor speaks of 'us,' s/he is translating other actors into a single will, of which s/he becomes spirit and spokesman. S/he begins to act for several, no longer for one alone. S/he becomes stronger. S/he grows» (Callon & Latour 1981:279).

Nedenfor vil jeg afgrænse mig til at diskutere Bruno Latours og Michel Callons oversættelsesmodeller fordi de udgjorde de centrale kilder, da de skandinaviske ny-institutionalister introducerede oversættelsesbegrebet i bogen: *Translating Organizational change* (Czarniawska & Sevón 1996).³

Oversættelse med fokus på en «token»

I papiret «The powers of association» (1986) behandler Bruno Latour spørgsmålet om magt og om hvad magt «består af». Hensigten er at vise, hvordan magt/det at have magt bør betragtes som en effekt snarere end som en årsag i samfundsvidenskabelige analyser. Han modstiller to spredningsmodeller i den forbindelse: en diffusionsmodel og en translations-/oversættelsesmodel. Latour kritiserer diffusionsmodellen for ikke at tage højde for det arbejde, der udføres af humane (og viser det sig senere, non-humane) aktanter i forbindelse med spredning af f.eks. ordrer. Diffusionsmodellen bygger på en fysisk metafor, hvor ordrer antages at bevæge sig som f.eks. fysiske objekter i verdensrummet. Ordren/det fysiske objekt udstyres med en initial kraft af en magtfuld aktant – f.eks. en «Leviathan» eller et politisk beslutningscentrum som folketinget, der sætter ordren/objektet i bevægelse i samfundet/organisationen/rummet. Herefter bevæger ordren/objektet sig «af sig selv» – dvs. uden at der skal udføres arbejde – indtil det medium som ordren/objektet be-

væger sig i, mindsker ordrens eller objektets magt/bevægelse idet den støder på friktion og modstand – f.eks. mangel på kommunikation, modvilje, modstand fra interessegrupper eller indifferens. Latour argumenterer herefter for en alternativ model – oversættelsesmodellen – der forlader ideen om, at ordrer og andre aktanter gør noget «af sig selv». Det er istedet mængden af tilknyttede humane aktører, der handler på vegne af ordren eller knytter sig til et givent objekt, der gør ordren eller objektet magtfuld henholdsvis magtesløs, hævder han:

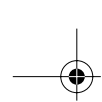
The model of diffusion may be contrasted with another, that of the model of translation. According to the latter, the spread in time and space of anything – claims, orders, artefacts, goods – is in the hands of people; each of these people may act in many different ways, letting the token drop, or modifying it, or deflecting it, or betraying it, or adding to it, or appropriating it» (Latour 1986:267).

Sidst i papiret allierer Bruno Latour sig med sociologen Emile Dürkheims tekst: *The Elementary Forms of the Religious Life* (Dürkheim, 1976). Han hæfter sig ved at Emile Dürkheim afviger fra sit sædvanlige perspektiv og konstruerer klanbegrebet som et kollektiv, der omfatter klanbegrebet, men derudover også navne og ikke-humane aktører som flag, farver og tatoos. Formålet er at føje de non-humane aktanter til listen af elementer, der konstituerer det sociale og dermed underforstået magt. Latour konkluderer herefter følgende idet han understreger magtens konstruerede og heterogene natur:

«The notion of power is emptied of all its potential at this point. ‘Power’ is now transferred to the many resources used to strengthen the bonds. The power of the manager may now be obtained by a long series of telephone calls, record-keeping, walls, clothes and machines, just as the clan depends upon the use of new items such as tattoos and scarifications to perform its definitions. The exact composition of the list is not important for the present argument. What counts, is that it is open ended, that the so-called social elements are simply items along many others in a much longer list; that they cannot be used to replace all the other elements; or even used as their headings» (Latour 1986:276).

Oversættelse med fokus på oversætterne

I papiret «Some elements of a sociology of translation: domestication of the scallops and the fishermen of St. Brieuc Bay» (Callon 1986) studerer Michel Callon tre marinebiologer i deres forsøg på at etablere en (netværks-) alliance imellem en innovativ japansk idé og metode til dyrkning af kammuslinger, kammuslinger/disses larver, fiskere i den nordfranske St. Brieuc bugt og vi-

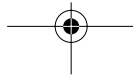

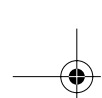
denskabelige kolleger. Jeg vil ikke gengive den fortælling, han producerer i den forbindelse, men i stedet forsøge at præcisere det blik på oversættelsesprocessen, der udkrystaliserer sig i løbet af fortællingen. I papiret beskrives oversættelsesprocessen som en gradvis opbygning af et aktør-netværk bestående af humane og non-humane elementer (se ovenfor). Processen forløber i fire trin:

1. En eller flere (humane) aktører definerer et problem på en måde, der gør det til et obligatorisk passagepunkt for andre humane og ikke-humane aktører. Via problematiseringen gives aktørerne grunde til at blive interesserede i at søge efter løsninger på problemet og dermed knytte sig til aktør-netværket.
2. Aktøren går herefter i gang med at «låse» eller knytte en bestemt gruppe af alliancepartnere til netværket ved at bruge planer eller anordninger, der vækker interesse hos dem (devices of interesement). A (aktøren) interesserer B ved at afskære og svække alle de forbindelser imellem B og alle andre entiteter, der måske vil knytte sig selv til B – dvs. definere B's identitet anderledes end aktøren A.
3. Efter at aktør B, C og D m.v. er blevet interesseret, forsøger aktør A at indrullere dem i hans projekt ved at definere og tilskrive dem roller, som de skal acceptere – eventuelt efter forhandling.⁴ Lykkedes den interesseskabende fase, vil den resultere i indrullering.
4. Mobilisering af alliancepartnere: Aktøren bliver nu nødt til at vide, om de talsmænd (aktører), som han forhandler med, er «repræsentative». Nogle af de spørgsmål, der skal afgøres i den forbindelse, er: Hvem taler i hvis navn? Hvem repræsenterer hvem? Vil de, der repræsenteres, følge deres repræsentant? Svaret på spørgsmålene er centrale for oversættelsesprocessens videre forløb.

Diskussion på baggrund af analysespørgsmål

De to oversættelsesmodeller forsøger begge at forklare, hvordan «noget» bliver magtfuldt i verden. Der tages udgangspunkt i en konstruktivistisk ontologi. Fænomener i verdenen «produceres» af socio-tekniske netværk bestående af humane og non-humane elementer, hvorfor innovation forstås som en netværksopbyggende aktivitet. Forskerens opgave bliver dermed ikke at konstruere en tilnærmet version af den socialt konstruerede viden, som (udvalgte) humane aktører har om (aspekter af) virkeligheden som i socialkonstruktivismen. Men at forfølge den association af sociale såvel som naturlige/materielle elementer, der opretholder eller medfører konstruktion af fænomener i verdenen. Det semiotisk inspirerede begrebsapparat, der er udviklet indenfor aktør-netværksteorien og de to oversættelsesmodeller, skal således muliggøre en analyse af netværksopbyggende aktiviteter og aktør-netværks-

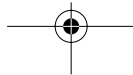

relateret arbejde snarere end af den «mening» humane aktører eventuelt tilskriver fænomener i verdenen. Aktør-netværksteorien placerer oversættelsesbegrebet centralt i forandrings- og innovationsprocessen. Begrebet præciserer karakteren af det arbejde, der skal udføres for at associere humane og non-humane aktanter til f.eks. en idé, en ordre eller et objekt så det muliggøres, at den/det bliver magtfuld og eventuelt til sidst fremstår som et fænomen i verden (anerkendt forskningsbaseret viden, en magtfuld leder eller organisation, et effektivt styringsredskab etc.). Bruno Latour fokuserer på association af elementer til en «token» – f.eks. en ordre eller en idé – med henblik på at vise, hvordan den bliver magtfuld i sin oversættelsesmodel. Michel Callon derimod iagttager oversættelsesprocessen fra et andet sted i aktør-netværket – nemlig fra de netværksopbyggende humane aktørers perspektiv. Det demonstreres dermed, hvordan aktør-netværk ikke kan forstås som ontologisk entydige konstruktioner, men derimod som «mangfoldige» konstruktioner, der kan beskrives fra forskellige perspektiver henholdsvis positioner i netværket. Her bør det bemærkes, at Michel Callons oversættelsesmodel er blevet kritiseret for at være for «managerialistisk» orienteret (Star 1991) og for at se bort fra aktør-netværkets multiplicitet (Singleton et al. 1993) og det «silent work», der udføres af mere «passive» eller «skjulte» aktanter i aktør-netværket (Bowker et al. 1999). Som en konsekvens af ovennævnte antages de forhold, der påvirker oversættelsesprocessen afklaret empirisk på basis af undersøgelse af de associationer, der foretages i de situationer, hvor de fænomener, der er i fokus, konstrueres via oversættelse. Når «noget» – f.eks. en idé – bliver magtfuldt eller får effekt i verden, antages det at skyldes, at der er etableret et aktør-netværk, der handler på vegne af ideen. Og desto flere aktanter, der er «indrulleret» i aktør-netværket, desto mere magt- og effektivt antages ideen at være. De centrale begreber i aktør-netværksteoriens perspektiv på oversættelse er aktant, oversættelse og aktør-netværk.

Oversættelse i ny-institutionel teori

Oversættelse når ideer rejser

Ifølge ny-institutionel teori opstår organisatoriske felter som et resultat af en strukturationsproces (Giddens 1984), hvor organisatoriske aktører gradvist begynder at interagere med hinanden og udvikle en feltbevidsthed – dvs. en fælles bevidsthed om, at de «hører sammen» (Dimaggio & Powell 1991:65). Det som Barbara Czarniawska og Bernward Joerges forsøger at forklare i deres idé-model (Czarniawska & Joerges 1996) er, hvorfor og hvordan ideer rejser ind i og bliver institutionaliserede henholdsvis rejser ud af organisationer i sådanne felter. Czarniawska & Joerges taler om, at der etableres et tid-rum kollektiv i løbet af strukturationsprocessen. Aktørerne i tid-rum kollektivet udvælger nogle ideer fremfor andre iblandt et almindeligt repertoire af ideer og dertil knyttede handlingsplaner. Og ideer, der udvælges igen og igen (re-

petitivt), antager med tiden institutionel status. Mode opfattes som snævert forbundet med feltet og de ideer, der til enhver tid cirkulerer iblandt humane aktører i feltet. Moderigtige ideer er anledning til skabelse af institutioner samtidig med, at institutioner giver anledning til skabelse af nye moderigtige ideer. Processen guides af masterideer – f.eks. ideer om frigørelse og fremskridt – i feltet, der etablerer bro imellem modebølger og mere varige institutioner, mener forfatterne. Forfatterne peger på et antal forhold, der har betydning for om en idé i det organisatoriske felt tildeles opmærksomhed af aktørerne i en organisation. Kulturelle antagelser og politiske strukturer, der tages for givne i en lokal kontekst, betyder, at der er temaer og ideer, der aldrig vil blive sat på dagsordenen medmindre, der af en eller anden grund sker et brud med dem. Opdagelse guidet af en organisations «læringsorienterede» ledere (teacher-leaders) opfattes også som vigtig for materialisering af ideer. Endelig kan det være af betydning, hvad opmærksomheden rettes imod på markedet såvel som i offentligheden fordi organisationsmedlemmerne kan blive tvunget til at forholde sig til disse temaer. Czarniawska og Joerges tager afsæt i Bruno Latours definition af oversættelsesbegrebet (Latour 1986:267) (se ovenfor) i deres beskrivelse af, hvordan ideer rejser. Beskrivelsen af processen kan kort opsummeres på denne måde: 1. I en tid-rum kontekst A oversætter humane aktører en idé til 2. et objekt (en tekst, et billede, en prototype), der så oversættes til 3. en handling, der oversættes, gentages og stabiliseres til 4. en institution (der derefter udsættes for yderligere oversættelser). Når en idé er objektiveret i f.eks. en tekst eller en prototype (punkt 2 ovenfor), og dermed er blevet dekontekstualiseret, vil den kunne disembeddes og bevæge sig i tid og rum – dvs. rejse indtil den reembeddes i en ny organisatorisk (tid-rum) kontekst B, mener forfatterne.

Diskussion på baggrund af analysespørgsmål

Idémodellen fokuserer på at forklare hvorfor og hvordan ideer rejser ind i og bliver institutionaliserede henholdsvis rejser ud af organisationer i organisatoriske felter. Czarniawska & Joerges tager udgangspunkt i Bruno Latours definition af oversættelsesprocessen. Den placerer den humane aktør centralt i oversættelses-processen, hvilket er i god overensstemmelse med forfatterens socialkonstruktivistiske ontologi. Forfatterne negligerer imidlertid den konstruktivistiske pointe, der ligger i Latours henvisning til Dürkheim. Nemlig, at magt er et heterogent fænomen – det vil sige en effekt af et opbygget aktør-netværk af humane og non-humane aktanter. Konsekvensen er, at det bliver aktøren og dennes oversættelser fremfor kollektivet – det vil sige det arbejde, der udføres af humane og non-humane aktanter i fællesskab, der sættes i centrum for analysen i idémodellen. Fremfor at optræde som aktanter, hvis «rolle» skal afdækkes empirisk som i aktør-netværksteorien, tildeles de humane aktører og objekterne en mere begrænset rolle i idémodellen. De hu-

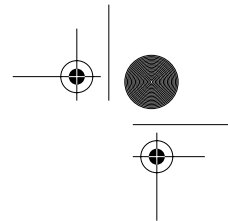
mane og non-humane aktanter antages at have bestemte egenskaber «på forhånd». De humane aktører, der oversætter, påvirkes af forhold såsom masterideer, kulturelle antagelser, politiske strukturer og lærerorienterede ledere. Og objekter medierer imellem ideer og handlinger henholdsvis institutioner, og muliggør disembedding, dvs. at ideerne kan rejse. Idémodellen giver indtryk af, at oversættelsesprocessen forløber i en bestemt rækkefølge; at ideer først konstrueres/«opdages» for derefter at blive oversat til objekter og handlinger.⁵ Idémodellen er herudover baseret på en socialkonstruktivistisk ontologi. Berger og Luckmanns *The Social Construction of Reality* (Berger & Luckmann 1966) er en central inspirationskilde (se også Erlingsdóttir 1999). Ifølge Berger & Luckmann (1966) fører vanebaseret rutinemæssig handling til ensartet typificering og institutionalisering. Institutionerne (rutinehandlingerne og typificeringerne) udgør herefter en «objektiv», reificeret og legitim «virkelighed» for det opvoksende barn eller samfundsindivid, der internaliserer den «givne» sociale orden via socialiseringsprocessen. Om en idé oversættes til handling, der repeteres og dermed institutionaliseres, er derfor afgørende for om, der sker forandring henholdsvis opstår mere langsigtede «effekter» ifølge idémodellen. De centrale begreber, der træder frem på baggrund af analysen, er begreberne organisatorisk felt, mode, masterideer, oversættelse, objekter (quasi-objekter) disembedding og reembedding og institutionalisering.

Oversættelse som editering

Kerstin Sahlin Andersson (Sahlin Andersson 1996) tager udgangspunkt i idémodellens forståelse af oversættelsesprocessen. Hun mener samtidig, at der findes socialt konstruerede editeringsregler, der manifesterer sig i de måder som ideer oversættes på. Editeringsreglerne kan kun observeres indirekte og retrospektivt. For eksempel ud fra de måder, hvorpå prototyper portrætteres på i historier. Som eksempler på «editører» og historiefortællere nævner Kerstin Sahlin-Andersson forskere, professionelle, ledere, konsulenter og planlæggere. Desuden nævner hun tre eksempler på editeringsregler: 1. regler vedrørende kontekst, 2. regler vedrørende formulering og 3. regler vedrørende logik. Editeringsreglerne betyder, at ideer, der ikke virker for fremmede for modtagerne, som indlejres i en rationel og dramatisk historie, der udelukker lokale karakteristika ved ideen, vil rejse længere og spredes mere end ideer, der ikke har disse karakteristika.

Diskussion på basis af analysespørgsmål

Editingsmodellen fokuserer på at forklare oversættelsesprocessen som en proces, der er underlagt social kontrol. Selvom oversættelsesprocesser i udgangspunktet må antages at kunne foregå på uendeligt mange og uforudsigelige måder, vil de, når de analyseres retrospektivt, vise sig at følge socialt kon-

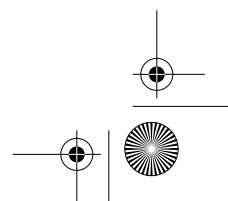
struerede editeringsregler. Oversættelsesbegrebet defineres, og oversættelsesprocessen forstås på samme måde som i idémodellen. Om ideer får effekt og bliver institutionaliserede, antages imidlertid at afhænge af om oversætterne følger socialt konstruerede editeringsregler i deres forsøg på oversættelse af ideer – herunder i fortællinger. Det videnskabsteoretiske perspektiv er socialkonstruktivistisk, og de centrale begreber, der træder frem på baggrund af analysen, er editører, editeringsregler og oversættelse.

Oversættelse som imitation og identitetsdannelse

Guje Sevön (Sevön 1996) ønsker at bryde med en traditionel opfattelse af imitation som det modsatte af innovation og som noget, der spredes via diffusion. I stedet opfatter hun imitation som en særlig type oversættelsesproces, hvor organisationen (metaforisk forstået som superperson) konstruerer en forskel imellem sig selv og andre entiteter, herunder andre organisationer og non-humane aktører, ved at spørge: «Hvordan er jeg? Hvordan vil jeg gerne være?» Et svar som: «Jeg ønsker at være som entitet 'X' fører til påbegyndelse af en *organisatorisk identitetsforandring*, hvor organisationen stiller nye spørgsmål med henblik på afklaring af den nye og alternative konstruktion af organisatorisk identitet. De typer af spørgsmål, der rejses er: «Hvordan kan jeg blive ligesom entitet 'X', og hvad er den passende handling for mig i denne situation?» Desuden bygges der på analog tænkning: Hvis jeg nu gør sådan, bliver jeg nok ligesom entitet «X». Resultatet af processen er legitim institutionel handling, der hverken er kopiering eller en helt ny opfindelse, men snarere er en «mellemting» imellem disse. Imitation opfattes dermed som en oversættelsesproces, hvor organisationen kombinerer egne såvel som andres elementer. Porsander (2000) anvender imitationsmodellen i sit studie af organiseringen af Stockholm som europæisk kulturby i 1998.

Diskussion på baggrund af analysespørgsmål

Imitationsmodellen fokuserer på at forstå organisatoriske oversættelsesprocesser som imitationsprocesser. Modellen tager udgangspunkt i idémodellens perspektiv på oversættelsesprocessen, men knytter den samtidigt til en social passenhedslogik (logic of appropriateness) og en identitetsafklarende proces, hvor organisationen sammenligner sig selv med og tilpasser sig elementer (organisationer) i omverdenen. De forhold, der vil påvirke oversættelsesprocessen, vil være organisationens identitetsdannelse og afklaring af spørgsmålet «hvem er vi». Konsekvensen af perspektivet er at det der institutionaliseres og får «effekt», vil afhænge af, hvad der opfattes som socialt passende af en organisation. Det videnskabsteoretiske perspektiv, der anlægges, er socialkonstruktivistisk. De centrale begreber, der kan fremhæves på baggrund af analysen, er imitation, «logic of appropriateness», oversættelse og organisatorisk identitet.

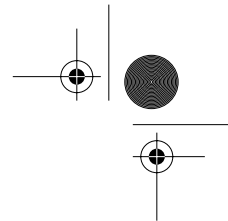

John Damm Scheuer

Oversættelse ved spredning af opskrifter

Kjell Arne Røvik (Røvik 1998) kritiserer Latours oversættelsesmodel for ikke at handle om organisationer og formulerer en alternativ oversættelsesmodel. Modellen skal besvare tre spørgsmål: 1. Hvorfor populære organisationsopskrifter bliver oversat og bearbejdet. 2. Hvor oversættelserne foregår, og hvem, der foretager dem. 3. Hvordan organisationsopskrifterne bearbejdes. Svarene på spørgsmålene er at populære opskrifter (ideer) oversættes og bearbejdes af lokale aktører i organisationer som følge af rationel kalkule, ikke-intenderede oversættelser og begrænset rationalitet samt organisationens forsøg på identitetsforvaltning. Opskrifterne oversættes desuden af aktører i to arenaer, det organisatoriske felt og internt i organisationen. Der findes autoritative centre i det organisatoriske felt (f.eks. bestemte organisationer), der filtrerer og forstærker aspekter af en opskrift i en proces, der ender med en «feltgyldig version» af opskriften. Nogle gange er der flere autoritative centre i et felt, typisk ordnet i en slags hierarki. I så fald bevæger en opskrift sig igennem en flerleddet oversættelseskæde, idet den bevæger sig igennem hierarkiet af autoritative aktører. Resultatet er, at der konstrueres flere forskellige varianter af opskriften. Røvik benytter sig af fysiske metaforer, når han teoretiserer. Et felts autoritative centre er gravitationsområder, hvis tiltrækningskraft «suger» nye koncepter til sig, mener han. Internt i organisationen er det især ledere samt interne og eksterne organisationskonsulenter, der fungerer som transportører og translatører af de moderne organisationsopskrifter. Røvik mener, at antallet af oversættelsestyper og herunder empiriske varianter er potentielt ubegrænset. Samtidig laver han en analytisk klassificering af hovedtyper af oversættelser; konkretisering, delvis imitation, kombinerende og omsmeltning. Konkretisering er at tolke og tydeliggøre et koncept, så det kan nedfælde sig i rutinemæssig aktivitet. Delvis imitation er, når en organisation adopterer et eller et fåtal af elementer fra en opskrift/et koncept. Kombinerende er, når en virksomhed hæfter hele koncepter (opskrifter) eller delelementer fra dem sammen i en kombinationsform på en måde, så de enkelte elementer og grundkoncepter stadig kan identificeres som relativt selvstændige dele. Endelig sker omsmeltning, når forskellige ideer og opskrifter flyder sammen og derved smeltes om, så de bliver til en ny variant, der er forskellig fra alle de opskrifter, som den er udformet på baggrund af. Røvik mener, at ideer, der rejser hurtigt og langt, har ensartede karakteristika. De er kendetegnet ved social autorisering (formidles af autoritativ organisation), teoretisering (knyttes til kausalt forhold med bestemte effekter), produktivering (fremstilles som brugervenlig vare), tidsmarkering (fremstilles som ny og bedre løsning), harmonisering (der ikke støder eller favoriserer særinteresser), dramatisering (dramatiske historier om udvikling og opnåelse af tilslutning) og individualisering (tilbud om udvikling for organisationsmedlemmer).

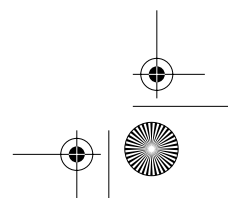

Diskussion på baggrund af analysespørgsmål

Hvor idémodellen fokuserer på ideers rejse ind og ud af organisationen, fokuserer Kjell Arne Røvik især på, hvordan og hvorfor ideer rejser ind i organisationer. Han konstruerer oversættelsesprocessen som en samlet proces med disse karakteristika: Aktører oversætter ideer pga. 1. rationel kalkule, 2. ikke-intenderede oversættelser, 3. organisationens forsøg på afklaring af egen identitet. Oversættelserne sker i et eller flere autoritative centre i feltet og/eller foretages af ledere, interne og eksterne organisationskonsulenter. Udfaldet af oversættelserne kan omfatte konkretisering, delvis imitation, kombineret og omsmelting, og afhænger dels af hvad der sker med ideen i oversættelsesprocessen, dels af karakteristika ved ideen selv. Det videnskabssteoretiske perspektiv er socialkonstruktivistisk, og de centrale begreber er oversættelse samt ovennævnte begreber. Det bør bemærkes, at Røvik benytter sig af fysiske metaforer (gravitationsfelter m.m.) i sin teoretisering af, hvordan ideer spredes i det organisatoriske felt. Metaforerne leder tankerne hen på diffusion, hvilket er uforeneligt med den grundlæggende idé i Latours oversættelsesperspektiv. Fremfor at definere oversættelsesbegrebet præcist udvikler Røvik en typologi over et antal forskellige oversættelsestyper (konkretisering, delvis imitation, kombineret og omsmelting). Typologien synes at tage udgangspunkt i en antagelse om, at der findes «originale» ideer og opskrifter, som en oversættelse kan konkretisere eller afvige mere eller mindre fra. I Bruno Latours og Czarniawska & Joerges teoretisering derimod eksisterer der ikke originale og så mere eller mindre gode efterligninger eller rekombinationer m.v. af opskrifter/ideer, men kun bestemte lokalt tilpassede oversættelser af disse. Nogle ideer antages at rejse langt og hurtigt på grund af egenskaber, der bygger på en antagelse om, at der gælder editeringslignende regler for ideers spredningsproces; ideer, der rejser hurtigt og langt, er kendetegnet ved social autorisering, teoretisering, produktivering etc.

Oversættelse i forbindelse med etablering af handlingsnet

Oversættelsesbegrebet er blevet indarbejdet i Barbara Czarniawskas teori om, hvordan ideer institutionaliseres som intra- og interorganisatoriske handlingsnet (Czarniawska 2000) (Czarniawska 2005). «Med handlingsnät menar jag kollektiva handlingar som så är kopplade till varandra därför att de, i en viss institutionel ordning, anses kräva varandra» (Czarniawska 2000:8). Aktør-netværksbegrebet antager at «aktører» – f.eks. organisationer – skabes via forbindelser imellem humane og non-humane aktanter. Med begrebet handlingsnet derimod antages det, at entiteter – herunder aktører, social orden, formelle organisationer og uformelle netværk samt makroaktører – skabes via forbindelser imellem handlinger. Handlinger antages at gå forud for og udgøre en betingelse for, at det overhovedet er muligt at etablere aktør-netværk i aktør-netværksteoriens forstand (Czarniawska 2005:31–32). Bar-

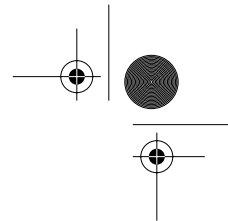

John Damm Scheuer

bara Czarniawskas teoretisering bygger på Berger & Luckmanns (1966) ræsonnement (Czarniawska 2005:33). Organisationer, aktører og netværk antages at begynde som en handling, der siden gentages. For eksempel fordi den medfører et ønsket resultat, viser sig at have en funktion eller at være æstetisk tiltalende for aktanten eller eventuelt blot opstår ved et tilfælde. Det nye handlingsmønster følges op af en normativ forklaring af handlingsmønstret, der stemmer overens med gældende normer og værdier. Handlingsnet skabes og genskabes i samtaler, der finder sted mange steder i tid såvel som i rum. Czarniawska identificerer tre typer «ordensskabende» handlinger, der finder sted i forbindelse med disse samtaler: oversættelser, redigering og inskription i objekter – herunder dokumenter, der bidrager til stabilisering af handlingsnettet (Czarniawska 2005:56). I organisationer finder oversættelse sted mellem forskellige sprog: fra og til tekniske, økonomiske, organisatoriske og hverdagslige sprog; fra og til ord, tal og billeder; fra og til det abstrakte og det konkrete; fra og til forskellige lokale sprog. I forbindelse med oversættelsesprocessen foretager oversætterne en redigering, der afbalancerer interesser og forskellige synspunkter, hvorefter der kan ske en inskription af processens outcome i et dokument eller et andet objekt, der alene er skrevet på et «sprog». Konsekvensen er organisering – at der indføres orden og at organisationsmedlemmerne bliver i stand til at tale om den.⁶

Diskussion på basis af analysespørgsmål

Hvor idémodellens fokus var ideers rejse ind og ud af organisationer i organisatoriske felter, fokuserer teorien om handlingsnet på at forklare, hvordan entiteter såsom aktører, social orden, formelle organisationer og uformelle netværk samt makroaktører, skabes via forbindelser imellem handlinger. Handlingsnet skabes og genskabes i samtaler imellem humane aktører, der finder sted mange steder i tid såvel som i rum. Samtalerne omfatter tre typer «ordensskabende» handlinger: oversættelse, redigering og inskription i objekter – herunder dokumenter. Oversættelse knyttes især til den association eller kobling af elementer, der sker fra et eller flere sprog til et andet, fra og til ord, tal og billeder, og fra og til abstrakt og konkret. Handlingsmønstre, der gentages stabilt over tid, og som der over tid er udviklet legitime normative forklaringer på (dvs. institutioner), antages at udgøre en forudsætning for såvel som et muligt outcome af oversættelses-, redigerings- og objektiveringsprocessen. Om en idé eventuelt får effekt i en organisation, vil ligesom i idémodellen afhænge af om den bliver institutionaliseret. Det videnskabsteoretiske perspektiv er socialkonstruktivistisk og inspireret af Berger & Luckmann (1966). De centrale begreber, der træder frem på baggrund af analysen, er handlingsnet, oversættelse, redigering og objektivering.

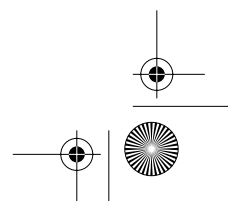
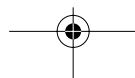
Oversættelse som kommunikativ magtkamp

Björn Johnson og Bo Hagström (Johnson & Hagström 2002) ønsker at demonstrere, hvordan socialkonstruktivismen og oversættelsesmetaforen udgør et alternativ til den diffusionsmodel, der hidtil har kendetegnet studier af policy spredning på det statsvidenskabelige område. Det gør de ved at analysere introduktionen af metadonbehandling af heroinafhængige narkomaner i Sverige ud fra et oversættelsesperspektiv. Diffusionsmodellen forbindes med en traditionel forståelse af kommunikation som «overførsel af meddelelser (Fiske 1990)» (Johnson & Hagström 2002:27).

Latours (Latour 1986) oversættelsesmodel forbindes derimod med den semiotiske eller rituelle kommunikationsmodel (Latours model gennemgås ovenfor). Ifølge denne model er mennesker stadig engagerede i meningsproduktion. Vi tolker alt som vi kommer i kontakt med. Og denne tolkning tager udgangspunkt i bestemte sociale kulturelle kontekster og miljøer samt i vor hverdagserfaring. Ifølge Johnson & Hagström er konsekvensen at forestillingen om en «meddelelse» bliver problematisk fordi den altid kan tolkes på forskellige måder og aldrig vil kunne siges at have et endeligt og bestemt indhold. Policies må derfor forstås som bærere og producenter af mening. Johnson og Hagström fremhæver, at de nyinstitutionelle oversættelsesmodeller savner eller har et mindre udviklet magtperspektiv. De introducerer derfor Elmer Eric Schattschneiders (1960) ideer om sociale konflikter i organisationer som et supplement til idémodellen for bedre at forstå oversættelsesprocessens politiske dynamik. Ifølge Schattschneiders ideer bør analyser af oversættelsesprocessens magtaspekter tage udgangspunkt i de manifesterede og latente konflikter, der udspiller sig i forbindelse med oversættelsesprocesserne. Konflikternes antal, art og karakter er empiriske spørgsmål. Men deres udfald afhænger af i hvilken grad det lykkes parterne i konflikten at mobilisere udenforstående grupper og aktører for sin sag. Og da udenforstående normalt mobiliseres som en reaktion på, hvordan konflikternes deltagere skildrer kampen, bliver disse skildringer ofte afgørende for konflikternes udfald, mener forfatterne. Johnson & Hagström viser, at tilhængerne af metadonbehandling forsøgte at privatisere konflikten – dvs. fastholde konflikten som en lokal konflikt. Modstanderne derimod forsøgte at socialisere den ved at inddrage grupper udefra. Den utilsigtede konsekvens (Giddens 1984) af socialiseringen var imidlertid at metadonbehandling blev accepteret som behandlingsform fordi den blev oversat som en af flere mulige løsninger på HIV-epidemien.

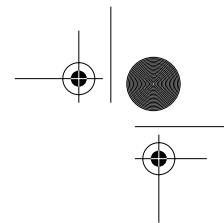
Diskussion på basis af analysespørgsmål

Johnson & Hagström (2002) sætter fokus på magtkamp om skildringer og definition af alternativer, der foregår i et politiseret organisatorisk felt. Deres kobling af Latours oversættelsesmodel med den semiotiske kommunikati-

John Damm Scheuer

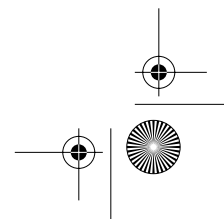
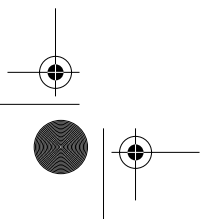
onsmodel og humane aktørers meningsproduktion, repræsenterer en social-konstruktivistisk læsning af Latour som den, der er foretaget af Barbara Czarniawska og andre ny-institutionelle oversættelsesteoretikere. Forfatterne ser oversættelse som en kommunikationsproces, hvor policyideer tolkes og meningskabelse sker på baggrund af lokale kontekstuelle forhold. Latente og manifeste konflikter, konflikter om skildringer og definitioner af alternativer samt parter evne til at mobilisere ved hjælp af deres skildringer, opfattes som centrale for oversættelsesprocessers indhold og retning. Effekter ses desuden som knyttet til parter evne til mobilisering af støtte til en innovativ idé. En nærmere undersøgelse viser imidlertid, at Bruno Latour og aktør-netværksteorien forholder sig radikalt anderledes til semiotikken end Johnson & Hagström hævder. Bruno Latour præciserer:

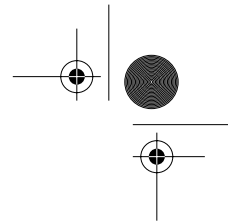
«Vanskeligheden ved at begribe AT (aktør-netværksteorien, jds) er, at den er blevet skabt ved en fusion af tre hidtil urelaterede beskæftigelsesområder: – en semiotisk definition af entitetskonstruktion; – en metodologisk ramme til registrering af en sådan konstruktions heterogenitet; – en ontologisk påstand om aktanternes egen 'netværkslignende' karakter. AT hævder, at grænserne for disse tre urelaterede interesser løses, hvis og kun hvis de sammenblandes i en integreret studiepraksis» (Latour i *Philosophia* 1996:53–54).

Latour og aktør-netværksteorien fokuserer på det netværksopbyggende arbejde og den heraf afledte dannelse af aktør-netværk, der muliggør at noget, mennesker, ting, organisationer og andre fænomener, bliver magtfulde og får effekter i verdenen. Den ontologiske påstand er konstruktivistisk; fænomener i verden har netværkslignende karakter og er et resultat af en eller anden form for netopværksopbyggende – og netværksvedligeholdende arbejde. Semiotikken inddrages som analyseredskab og metode med henblik på at analysere det netværksopbyggende arbejde, der foregår i forbindelse med konstruktion af fænomener i verdenen snarere end for at afdække den «meningsproduktion», der finder sted i løbet af oversættelsesprocessen:

«I ATs praksis blev semiotikken strukket til at definere en fuldstændig tom ramme, som gjorde det muligt at følge en hvilken som helst samling af heterogene entiteter – nu inklusive videnskabens 'naturlige' entiteter og teknologiens 'materielle' entiteter. Dette er ATs andet aspekt; det er en metode til at beskrive grupperingen af forbindelser, ligesom semiotikken er en metode til at beskrive den generative vej for enhver fortælling» (Latour i *Philosophia* 1996:55).

Latour præciserer synspunktet:

«Semiotikkens svaghed har altid været at betragte meningsproduktion adskilt fra, hvad entiteters natur virkelig er ... Det er kun, fordi semiotikerne har studeret tekster – og litterære tekster oven i købet – i stedet for ting, at de følte sig forpligtede til at begrænse sig til mening ... Men en semiotik om ting er let; man skal simpelthen droppe meningsdelen fra semiotikken ... Hvis man nu oversætter semiotikken vha. linedannelse, ordensskabelse eller skabelse af retninger, behøver man ikke at specificere, om det er sprog eller objekter, som man analyserer» (Latour i *Philosophia* 1996: 56–57).

De centrale begreber, der træder frem på baggrund af analysen af perspektivet er oversættelse, latente og manifesterede konflikter, skildringer, privatisering og socialisering.

Oversættelse som association

Scheuer (2003) (2004) fokuserer på nye ideers møde med praksis i organisationer. Den empiriske genstand for studiet er oversættelsen af en ny metode til kvalitetsudvikling – ideen om patientforløb – i en ortopædkirurgisk og en psykiatrisk afdeling på et mindre københavnsk hospital. Det er især i forhold til ideers oversættelse i «mødet», at den oversættelsesmodel, der udvikles, skal være en «skarp optik». Oversættelse defineres som «en iblandt mange alternative måder en human aktør kan associere ét element – f.eks. en idé – med andre humane og non-humane elementer på» (Scheuer 2003:54). Oversættelsesprocessen antages at have netværksopbyggende karakter. Om en idé bliver magtfuld eller ej, vil afhænge af antallet af humane og non-humane aktanter, der knytter an og eventuelt begynder at «handle» på vegne af ideen. Mennesker kan vælge eller «komme til» at agere på potentielt nye og uforudsigelige måder. Desuden kan non-humane objekter påvirke oversættelsesprocesser på måder som vi umuligt kan forudsige i udgangspunktet. Dette bidrager til at oversættelsesprocesser altid er potentielt åbne i udgangspunktet. Samtidig er oversættelsesprocessers udfaldsrum altid begrænsede i udgangspunktet. Humane aktørers unikke erfaring og viden samt objekters «handlinger» (effekter) udgør forudsætning for og begrænser oversættelsesprocesserne. Oversættelsesprocesser opfattes som unikke på denne baggrund og forudsættes analyseret retrospektivt ved opdeling af oversættelsesprocessen i episoder. Analysens første trin er at nedbryde oversættelsesprocessen i episoder. Dernæst undersøges oversættelsernes indhold og udviklingsforløb i hver episode og det afdækkes om elementer fra tidligere oversættelsesepisoder inddrages som aktanter i episoden. Den detaljerede empiriske analyse danner basis for afdækning af de oversættelser, der er fundet sted i hver episode, og for identifikation af hvem, der var de centrale oversættere. Den danner desuden basis for en vurdering af de effekter, der var konsekvensen af oversættel-

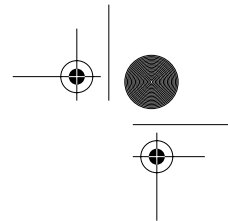
John Damm Scheuer

serne, og af hvilke aktanter, der var af særlig betydning for oversættelsesprocessen.

Scheuer undersøger mødet imellem en internationalt rejsende idé; ideen om «critical pathways» (patientforløb) – og en psykiatrisk og ortopædkirurgisk afdeling på et mindre københavnsk hospital. Han konkluderer at en idé som patientforløbsideen oversættes i vanskeligt forudsigelige retninger, når den oversættes lokalt. Den årsags-virkningssammenhæng, der knyttes til en idé som f.eks. patientforløbsideen, er desuden ofte usikker. Effekterne er ikke givne på forhånd, men kræver snarere undersøgelse af effekterne af det netværk af lokale delelementer, som det eventuelt lykkes at forbinde med, og få til at arbejde for en given idé. Der kan opstilles hypoteser om forløb og indhold på baggrund af tidligere forskning. Men de må altid afprøves empirisk. En mere generel konklusion er, at oversættelse af (reform-) ideer er kontekstuel bundet og samtidig resulterer i både variation og ensartethed i de typer af elementer, der knyttes til en lokal version af en idé i forskellige lokale tid-rum kontekster. Et sådant internationalt rejsende element udvælges (eller udvælges ikke) og kombineres med lokale elementer og/eller andre internationalt rejsende elementer. Oversættelsen præges af lokale aktørers/oversætteres «bounded rationality» (Simon 1961) og afhænger af lokal bricolage og humane og non-humane aktørers lokale tilstedeværelse og relative magt. Heterogene elementer (aktanter) mobiliseres af oversætterne og/eller presser sig på i forbindelse med oversættelsen af en idé. Via en situeret læreproces kombinerer og opbygger oversætterne et lokalt aktør-netværk af heterogene elementer, der tilsammen producerer eventuelle effekter (intenderede såvel som ikke-intenderede (Giddens 1984)). Koblingen af elementer stabiliserer sig til tider indenfor et udfaldsrum over tid og i rum, hvilket kan opfattes som en institutionaliseringsproces: Institutionalisering sker, når heterogene elementer kobles i «translationsbundter» og bestemte effekter indfinder sig relativt ensartet og stabilt i tid og rum. Evolutionær institutionel forandring og/eller afinstitutionisering derimod opstår ved rekombinering eller opløsning af de heterogene elementer, der hidtil har været koblet relativt stabilt over tid og i rum.

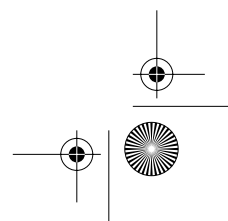
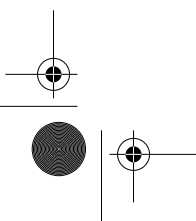
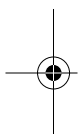
Diskussion på baggrund af analysespørgsmål

Scheuer fokuserer på association af heterogene elementer i «mødet» imellem innovative ideer og praksis i organisationer. Oversættelse forstås som én iblandt mange alternative måder en human aktør kan associere ét element som f.eks. en idé, med andre humane og non-humane elementer på. De forhold, der påvirker oversættelsesprocessens indhold og retning, forudsættes afklaret via empirisk analyse af kronologisk og episodisk opdelt oversættelsesforløb. Man kan opstille hypoteser om, hvad der vil påvirke en oversættelsesproces indhold og retning på baggrund af eksisterende teori og forskning.

Men hvad der evt. måtte påvirke de faktiske oversættelsesforløb, opfattes som et åbent og empirisk spørgsmål i udgangspunktet. En idé's effekt opfattes som et resultat af et arbejde, der udføres af et aktør-netværk – dvs. af humane og non-humane elementer i fællesskab. Institutionaliseringsforbindes med en relativt stabil association af heterogene elementer til en token (f.eks. en idé) i tid og rum, medens afinstitutionalisering forbindes med opløsning af en sådan relativt stabil association af elementer. Det videnskabsteoretiske perspektiv er konstruktivistisk, og de centrale begreber, der kan udledes af analysen er oversættelse, aktant, aktør-netværk, episode, translationsbundter og institutionalisering.

Associationsperspektivet adskiller sig fra såvel aktør-netværksteoriens som den ny-institutionelle teoriens oversættelsesmodeller. Den centrale forskel på aktør-netværksteoriens og associationsperspektivets oversættelsesmodeller er, at aktør-netværksteoriens oversættelsesmodeller ikke tillægger tid og rum konstitutiv betydning for oversættelsesprocessen på samme vis som associationsperspektivet. Bruno Latours og Michel Callons oversættelsesmodeller insisterer på at studere lokale oversættelsesprocesser som frie associations – og konstruktionsprocesser, hvor et hvilket som helst element – humant såvel som non-human – kan associeres med andre elementer i løbet af processen. Tid og rum opfattes som potentielle aktanter på linie med andre aktanter i den forbindelse. Konsekvensen er en ontologi, der passer godt til at beskrive og analysere den frie kobling af heterogene elementer, der finder sted i virtuelle og tid og rum uafhængige «communities», hvis relationer formidles via f.eks. internettet. Associationsperspektivet derimod tager afsæt i en ontologi, der opfatter menneskekroppen og oversættelsesprocesser i samfund og organisationer som indlejrede i tid og rum. Ihvertfald indtil videre. Så længe vi som mennesker og kroppe mere eller mindre vanemæssigt bevæger os rundt i tid såvel som i rum i verdenen (fremfor primært lever i «virtuelle» rum), vil oversættelsesprocessen være præget af de forskellige fysiske og symbolske tid-rum kontekster, hvori oversættelsesaktiviteterne sættes i værk såvel som af de typer af viden – institutionaliseret såvel som mindre institutionaliseret – som humane aktører «bringer med sig» ind i oversættelsesprocessen. Associationsperspektivet introducerer således begrebet udfaldsrum for at indfange den samtidige ensartethed og forskellighed, der kan opstå, når tokens såsom ideer oversættes af forskellige oversættere og associeres med forskellige humane og non-humane elementer i forskellige lokale tid-rum kontekster. Associationsperspektivet adskiller sig fra eksisterende ny-institutionelle oversættelsesmodeller ved at bygge på en konstruktivistisk fremfor social konstruktivistisk ontologi. Fænomener i verdenen – herunder institutioner – opfattes som effekter af såvel humane som non-humane elementers arbejde fremfor som alene socialt konstruerede. Associationsperspektivet ligner de ny-institutionelle oversættelsesmodeller ved at fastholde antagelsen

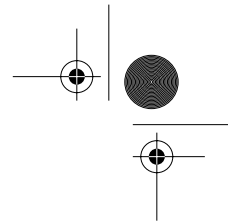
om at oversættelsesprocesser er indlejrede i tid, rum og kontekst – sidstnævnte i form af historisk udviklede og i hverdaglig praksis producerede og reproducerede konfigurationer af heterogene elementer.

Sammenfatning af analysen

Den analyse, der er gennemført på basis af de seks analysespørgsmål ovenfor, er sammenfattet i tabel 2. Det kan konstateres, at de forskellige oversættelsesmodeller tager afsæt i forskellige typer videnskabsteoretiske antagelser. Aktør-netværksteoriens oversættelsesmodeller og associationsmodellen tager udgangspunkt i en konstruktivistisk ontologi, hvor fænomener i verden opfattes som konstruerede af humane og non-humane aktanters eller elementers arbejde. De øvrige oversættelsesmodeller derimod tager udgangspunkt i en social konstruktivistisk ontologi, hvor fænomener i verden opfattes som socialt konstruerede. Ovennævnte betyder en forskel i i hvilken grad materialitet og fysiske objekter opfattes som aktører eller aktanter, der kan «handle» og bidrage til «ordensskabelse» i de forskellige oversættelsesmodeller.

Det kan konstateres, at de forskellige oversættelsesmodeller er konstruerede med forskellige formål for øje. Aktør-netværksteoriens oversættelsesmodeller er konstruerede med henblik på at give svar på, hvordan noget bliver «magtfuldt» i verden. Idémodellen derimod fokuserer på, hvordan ideer rejser ind og ud af og bliver institutionaliserede i organisationer i organisatoriske felter. Editerings- og imitationsmodellerne forsøger at identificere socialt definerede «editerings-» eller «imitationsregler», der «styrer» oversættelsesprocessers retning og indhold. Røvik ser især på ideers rejse fra det organisatoriske felt og ind i organisationen, medens teorien om handlingsnet fokuserer på, hvordan fænomener i verden skabes henholdsvis organiseres via handlingsnet. Johnson & Hagström ser oversættelse ud fra et kommunikationsteoretisk perspektiv og iagttagelse oversættelsesprocessen som en magtkamp om skildringer og definition af alternativer i det organisatoriske felt. Scheuer ønsker at analysere den association af humane og non-humane elementer, der sker i mødet imellem en innovativ (reform-) idé og lokal praksis.

Aktør-netværksteoriens oversættelsesmodeller og associationsmodellen ser oversættelse som association af humane og non-humane elementer til en idé. De forhold, der påvirker oversættelsesprocessen, antages afklaret empirisk ligesom en idé eventuelle effekt opfattes som et resultat af et arbejde, der udføres af et aktør-netværk bestående af humane og non-humane aktanter (aktører/elementer). Forskellen imellem de to typer oversættelsesmodeller er at aktør-netværksteoriens oversættelsesmodeller opfatter dimensioner såsom tid, rum og kontekstuel viden som mulige aktanter på linie med andre aktanter i oversættelsesprocessen. Associationsmodellen derimod opfatter disse elementer som konstitutive for oversættelsesprocessen. Associationsmodel-

len adskiller sig også fra aktør-netværksteoriens oversættelsesmodeller ved at fastholde den institutionelle teoris antagelse om, at der eksisterer institutioner, og om, at effekter knytter sig til institutionalisering. Institutionalisering opfattes i den forbindelse som en proces, der kan føre til relativ stabil association af heterogene elementer over tid, hvorimod afinstitutionalisierung opfattes som gradvis eller momentan opløsning af en sådan relativ stabil association over tid.

Idémodellen tager udgangspunkt i Latours definition af oversættelse, men negligerer samtidig den konstruktivistiske pointe, der ligger i Latours henvisning til Emil Dürkheim. Modellen konstruerer oversættelsesprocessen som et forløb, hvor en idé oversættes fra idé til objekt, fra objekt til handling og fra handling til institution, hvis der sker repetition. Non-humane aktører/objekter tildeles en medierende funktion i modellen. De medierer den proces, der fører til, at ideer rejser og/eller institutionaliseres.

Editerings- og imitationsmodellerne fokuserer på oversættelsesprocessens socialt konstruerede «natur» og hævder, at der findes forskellige typer af sociale «regler», der er afgørende for hvordan ideer oversættes i det organisatoriske felt. Om editeringsregler følges, og om oversættelser opfattes som socialt passende og i overensstemmelse med organisationens identitet, vil have afgørende betydning for oversættelsens indhold, forløb og effekter, mener forfatterne.

Røviks oversættelsesbegreb er anderledes end aktør-netværksteoriens og de øvrige oversættelsesmodellers oversættelsesbegreb. Røvik definerer ikke sit oversættelsesbegreb, men fremstiller snarere oversættelse som en samlet proces med et antal karakteristika. Modellen eller teorien skal forklare hvordan og hvorfor ideer rejser ind i organisationen. Særtrækkene ved Røviks teori er, at han anvender metaforer (gravitationsfelter etc.), der minder om diffusionsmetaforen, at han synes at antage, at der findes originale ideer og opskrifter som en oversættelse kan afvige mere eller mindre fra og, at ideer, der rejser langt, gør det fordi, der findes socialt konstruerede editeringsregler, der bidrager til at muliggøre henholdsvis skabe en sådan effekt.

Hvor idémodellen fokuserede på ideers rejse ind og ud af organisationer i organisatoriske felter, repræsenterer teorien om handlingsnet en generel teori om organisering, der udgør et alternativ til f.eks. aktør-netværksteoriens forståelse af organiseringsprocesser. Det der forsøges forklaret, er hvordan fænomener (aktører, organisationer, institutioner m.m.) generelt skabes og genskabes i verden via handlingsnet. Humane aktørers oversættelse, editering og objektivering i forbindelse med samtaler spredt i tid såvel som i rum identificeres som de centrale «ordensskabende» processer i perspektivet.

Johnson & Hagström (2002) anlægger et kommunikationsperspektiv på oversættelsesprocessen idet de forstår semiotikkens betydning for oversættelsesperspektivet anderledes end f.eks. Bruno Latour.

Konsekvensen er at oversættelse opfattes som en kommunikationsproces, hvor policyideer tolkes og tillægges mening på baggrund af lokale kontekstuelle forhold (sociale, kulturelle og erfaringsmæssige m.m.) fremfor som et semiotisk begreb, der kan anvendes til at spore den skabelse af forbindelser imellem humane og non-humane aktanter, henholdsvis det arbejde, der muliggør konstruktion af fænomener i verden.

Konklusion

Artiklens centrale forskningsspørgsmål fokuserede på, hvordan oversættelsesbegrebet er blevet søgt indarbejdet henholdsvis oversat i skandinavisk ny-institutionel oversættelsesteori. Artiklen har besvaret spørgsmålet ved at identificere to aktør-netværksteoretiske og derudover syv ny-institutionelle oversættelsesmodeller, der adskiller sig indholdsmæssigt såvel som hvad angår formål og videnskabsteoretiske antagelser. Artiklen har dermed skabt indsigt i og overblik over de oversættelsesmodeller, der inspirerede de skandinaviske ny-institutionalister. Den har også skabt indsigt i og overblik over de ny-institutionelle oversættelsesmodeller, som de skandinaviske ny-institutionalister har udviklet frem til i dag. Den har derved muliggjort en mere præcis og nuanceret forståelse og anvendelse af oversættelsesbegrebet fremover. Den har herudover skabt et udgangspunkt for en videre diskussion og udvikling, henholdsvis oversættelse af oversættelsesbegrebet, iblandt skandinaviske ny-institutionalister. Yderligere et bidrag består i udvikling af den analysestrategi, der er anvendt i analysen.

NOTER

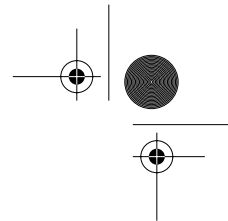
1. John Cappel uddyber: «Ifølge Jon Elster (1989, s. 3) er mekanismer de møtrikker, bolte, takker og tandhjul, der forbinder årsager med virkninger. Specifikationen af de kausale mekanismer indebærer mere end blot at finde overensstemmelser mellem variable. Konstateringen af en overensstemmelse kan godt gøre, at et forhold eksisterer mellem variable, men hvis vi ikke forstår de kausale mekanismer, vil vi ikke vide, hvordan en variabel påvirker en anden (Hedström og Swedberg 1998). Det er således mekanismerne, der er forklaringernes arbejdsheste (McAdam et al. 2001, s. 30). (Cappel 2004: 84).
2. Der redegøres nærmere for Latours kobling af magt og oversættelsesbegrebet i min gennemgang af Bruno Latours paper «The powers of association» (1986) nedenfor.
3. I 2005 udarbejdede Bruno Latour bogen *Reassembling the Social*, hvor han præsenterer sin seneste tolkning af aktør-netværksteorien. Bogen kan anbefales til læsere, der har brug for en sammenhængende præsentation og fremstilling af aktør-netværksteorien.
4. Callon, Michel i John Law (1997:211).

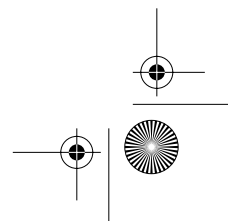
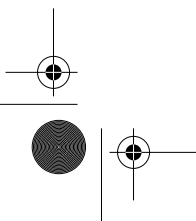
5. Det spørgsmål, der kan stilles, er imidlertid om oversættelsesprocessen er mere kompleks og, om der er nogen bestemt og nødvendig rækkefølge i sammenkoblingen af modelementer. Allerede eksisterende objekter og handlinger kan for eksempel forbindes med en «indkommende» idé, som når et projekt om værdiledelse oversættes til et projekt om ledelseskvalitet, når kvalitetsprojekter bliver moderne. Objekter som en lim kan handle ved at udvise dårlige hæfteegenskaber, hvilket kan give anledning til nye ideer og handlinger såsom produktion og markedsføring af note-it huskeblokke. Og mangel på handling – f.eks. mangel på aflevering af hotelnøgler – kan give anledning til konstruktion af blytunge nøglevedhæng.
6. Kajsa Lindberg (Lindberg 2002) studerer en projektgruppes og tre arbejdsgruppers arbejde med introduktion af patientforløbsideen og etablering af handlingsnet i primærsektoren, på et lokalsygehus og i bydelsforvaltninger i bydelen Högsbro. Hun konkluderer, at deltageres handlinger oversættes og kobles sammen i et handlingsnet idet der foretages kognitive, følelsesmæssige og mimetiske koblinger. Hun viser også, at oversættelse af patientforløbsideen til grænseobjekter og grænseoverskridende aktiviteter bidrog til at etablere nye, men løse koblinger imellem deltageres/deres organisationers handlinger.

LITTERATUR

- Baas, Leo & Frank Boons (2000): «Inventing the intervention: How organizations deal with alternative approaches to eco-management». *Management and auditing*, june; 7, 2; s. 67–73.
- Barnes, B. & D. Bloor (1982): «Relativism, Rationalism and the Sociology of Science i Hollis», i M. og S. Lukes (eds.): *Rationality and Relativism*, s. 21–47. Oxford: Blackwell.
- Barry, A. (2001): «In the Middle of the Network», i Law, J. & A. Mol (eds.): *Science, Technology and Medicine*. Durham, North Carolina: Duke University Press.
- Berg, Marc (1997): *Rationalizing Medical Work: Decision Support Techniques and Medical Practice*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Berg, Marc (2001): *Implementing information systems in Health care organizations: Myths and Challenges*. Rotterdam: Institute of Health Policy and Management.
- Berger, Peter L. & Thomas Berger (1966) (1987): *Den samfundsskabte virkelighed. En videnssociologisk afhandling*. København: Lindhardt og Ringhof.
- Bergström, Ola & Peter Dobers (2000): «Organizing sustainable development: From diffusion to translation». *Sustainable Development*. Nov. 2000, nr. 8, s. 167–179.

- Boons, Frank & Lars Strannegård (2000): «Organizations Coping with Their Natural Environment», i *International Studies of Management & Organization*. Vol. 30, no. 3, s. 7–17.
- Bowker, G.C. & S.L. Star (1999): *Sorting Things Out: Classification and its consequences*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Bowler, I.R. (1999): «Recycling Urban Waste on Farmland: An Actor-network Interpretation». *Applied Geography*, 19, s. 29–43.
- Boxenbaum, Eva (2005): *Institutional Genesis: Micro-Dynamic Foundations of Institutional Change*. Copenhagen Business School, Ph.D.-Series.
- Brown, Steven D. (2002): «Michel Serres. Science, translation and the logic of the parasite». *Theory, Culture & Society*, 19 (03):1–28.
- Callon, Michel (1986): «Some elements of a sociology of translation: domestication of the scallops and the fishermen of st. Brieuc Bay», i John Law (1986): *Power, Action and Belief – A New Sociology of Knowledge?* London: Routledge & Kegan Paul.
- Callon, Michel & Bruno Latour (1981): «Unscrewing the big Leviathan: how actors macro-structure reality and how sociologists help them to do so», i Knorr-Cetina & Cicourel A.V.: *Advances in social theory and methodology, toward an integration of micro and macro-sociologies*, Boston: Routledge & Kegan Paul.
- Callon, Michel & Bruno Latour (1992): «Don't Throw the Baby Out With the Bath School! A reply to Collins and Yearley», i *Pickering, A Science as Practice and Culture*, s. 343–368. Chicago: University of Chicago Press.
- Callon, Michel & John Law (1997): «After the Individual in Society: Lessons on Collectivity from Science, Technology and Society». *Canadian Journal of Sociology*. Vol. 22, 1997.
- Campel, John L. (2004): *Institutionel forandring og globalisering*. København: Akademisk Forlag.
- Christensen, Søren et al. (1997): «Action in Institutions». *American behavioral scientist*; 40/4. London: Sage Periodicals Press.
- Crucini, Cristina & Matthias Kipping (2001): «Management consultancies as global change agents? Evidence from Italy». *Journal of Organizational Change Management*; 2001; 14, 6, s. 570.
- Czarniawska, Barbara & Bernard Joerges (1996): «Travels of ideas», i Czarniawska, Barbara & Guje Sevón: *Translating Organizational Change*. Berlin/new York: Walter de Gruyter.
- Czarniawska, Barbara & Guje Sevón (1996): *Translating Organizational Change*. Berlin/New York: Walter de Gruyter.
- Czarniawska, Barbara & Guje Sevón (2005): *Global ideas – How Ideas, Objects and Practices Travel in the Global Economy*. Advances in Organization Studies series. Liber & Copenhagen Business School Press.

- Czarniawska, Barbara (1997): *Narrating the Organization – Dramas of Institutional Identity*. Chicago/London: The University of Chicago Press.
- Czarniawska, Barbara (2000a): «Att studera management som skapande och återskapande av handlingsnät». *Nordiske Organisationsstudier* 2 (3): 5–24.
- Czarniawska, Barbara (2000b): *A city reframed: Managing Warsaw in the 1990's*. Reading, UK: Harwood Academic Publishers.
- Czarniawska, Barbara & Tor Hernes (2005): *Actor-network Theory and Organizing*. Liber & Copenhagen Business School Press.
- Czarniawska, Barbara (2005): *En teori om organisering*. Lund: Studentlitteratur.
- Dimaggio, Poul J. & Walter W. Powell (1991): «The iron Cage Revisited: Institutional Isomorphism and Collective Rationality in Organization Fields», i Dimaggio, Poul J. & Walter W. Powell (1991): *The New Institutionalism in Organizational Analysis*. Chicago/London: The University of Chicago Press.
- Dürkheim, E. (1976): *The Elementary Forms of the Religious Life*. London: Allen & Unwin.
- Erlingsdottir, Gudbjörg (1999): *Förförande idéer – kvalitetssäkring i hälso-och sjukvården*. Lund: Ekonomihögskolan, Lunds Universitet.
- Fiske, John (1990): *Introduction to communication studies*. London: Routledge.
- Forsell, Anders & David Jansson (2000): *Idéer som fångslar*. Malmö: Liber Ekonomi.
- Frenkel, Michal (2005): «The Politics of Translation: How State-Level Political Relations Affect the Cross-national Travel of Management Ideas». *Organization*, Volume 12(2): 275–301.
- Fuglsang, Lars (2004): «Aktør-netværksteori eller tingenes sociologi», i Fuglsang & Bitsch Olsen (2004): *Videnskabsteori i Samfundsvidenskaberne – på tværs af fagkulturer og paradigmer*. Roskilde: Roskilde Universitetsforlag.
- Füssel, Lanni & Susse Georg (2000): «The Institutionalization of Environmental Concerns – Making the Environment Perform». *Studies of Management & Organization*. Vol. 30, no. 3.
- Genell, Kristina (1997): *Transforming management education: A Polish mixture*. Lund: Lund University Press.
- Giddens, Anthony (1984): *Constitution of society – Outline of the Theory of Structuration*. Cambridge: Polity Press.
- Greimas, Algirdas Julien & Joseph Corutés (1982): *Semiotics and language. An analytical dictionary*. Bloomington: Indiana University Press.
- Hassard, J., J. Law & N. Lee (1999): «Actor-Network Theory and Managerialism». *Organization* 6 (3).
- Hedmo, Tina, Kerstin Sahlin-Andersson & Linda Wedlin (2005): «Fields of Imitation: The Global Expansion of Management Education», i Czarni-

- awska, Barbara & Guje Sevón: *Global ideas – How Ideas, Objects and Practices Travel in the Global Economy, Advances in Organization Studies series*. Liber & Copenhagen Business School Press.
- Hennion, A. (1989): «A intermediary Between Production and Consumption: The Producer of Popular Music, Science». *Technology and Human Value*, 14, s. 400–424.
- Johnson, Björn & Bo Hagström (2002): «Pollicyspridning som översättning: En fallstudie av svensk metadon-behandling mot heroinnarkoman». *Nordiske Organisationsstudier*, (4) 1: 26–59.
- Korneliusen, Tor & Fabrizio Panozzo (2005): «From ‘Nature’ to ‘Economy’ and ‘Culture’: How Stockfish Travels and Constructs an Action Net», i Czarniawska, Barbara & Guje Sevón: *Global ideas – How Ideas, Objects and Practices Travel in the Global Economy, Advances in Organization Studies series*. Liber & Copenhagen Business School Press.
- Langley, Ann (1999): «Strategies for theorizing from process data». *Academy of Management Review*. Vol. 24, No. 4, 691–710.
- Latour, Bruno (1997): *On actor-network theory – A few clarifications*. Paris: CSI-Paris.
- Latour, Bruno (1996): «Om aktør-netværksteori – Nogle få afklaringer og mere end nogle få forviklinger», i *Philosophia*. Årgang 25, 3–4.
- Latour, Bruno (1992): «The next turn after the social turn ...», i McMullin, Ernan: *The social dimensions of science*, s. 272–292. Notre Dame: University of Notre Dame Press.
- Latour, Bruno (1991): «Technology is society made durable», i Law, John (1991): *A sociology of Monsters: Essays on power, technology and domination*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Latour, Bruno (1987): *Science in action*. Cambridge, Mass.: Harvard University press.
- Latour, Bruno (1986): «The Powers of association», i John Law (1986): *Power, Action and Belief – a New Sociology of Knowledge?* London: Routledge & Kegan Paul.
- Latour, Bruno (2005): *Reassembling the social – an introduction to Actor-Network-Theory*. Oxford: Oxford University Press.
- Law, John (1987): «Technology and heterogeneous engineering: The case of Portuguese expansion», i W. Bijker, T. Huges & T. Pinch: *The social construction of technological system*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Law, John (1992): «Notes on the theory of the actor-network: Ordering, strategy and heterogeneity». *Systems Practice*, 5, 379–393.
- Lindberg, Kajsa (2002): *Kopplandets Kraft – om organisering mellan organisationer*. Bokförlaget BAS, Handelshögskolan.

- Lindberg, Kajsa & Gudbjörg Erlingsdóttir (2005): «Att studera översättningar – Två idéers resor i den svenska hälso-och sjukvården». *Nordiske Organisationsstudier*, 7 (3–4): 27–52. Bergen: Fagbokforlaget.
- Meyer, John (1996): «Otherhood: The Promulgation and Transmission of Ideas in the Modern Organizational Environment», i Czarniawska, Barbara & Guje Sevón (1996): *Translating Organizational Change*. Berlin/New York: Walter de Gruyter.
- Meyer, John W. & Brian Rowan (1991): «Institutionalized Organizations: Formal Structure as Myth and Ceremony», i Dimaggio, Poul J. & Powell, Walter W. (1991): *The New Institutionalism in Organizational Analysis*. Chicago/London: University of Chicago Press.
- Mohr, L.B. (1982): *Explaining organizational behaviour*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Olesen, Finn (1996): «Konstruktive studier af videnskab og virkelighed. Fra sociologi til kulturforskning». *Philosophia*. Årgang 25, 3–4.
- Porsander, Lene (2000): «Translating a dream of immortality in a (con)temporary order». *Journal of Organizational Change Management*. Vol. 13, no. 1, s. 14–29.
- Porsander, Lene (2005): «'My name is lifebuoy'. An Actor-Network Emerging From an Action-Net», i Czarniawska, Barbara & Tor Hernes (2005): *Actor-network Theory and Organizing*. Liber & Copenhagen Business School Press.
- Rasborg, Klaus (2004): «Socialkonstruktivismen i klassisk og moderne sociologi», i Fuglsang & Bitsch Olsen (2004): *Videnskabsteori i Samfundsvidenskaberne – på tværs af fagkulturer og paradigmer*. Roskilde: Roskilde Universitetsforlag.
- Røvik, Kjell Arne (1998): *Moderne organisasjoner – Trender I organisations-tenkningen ved tusenårsskiftet*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Røvik, Kjell Arne (2002): «The Secrets of the Winners: Management Ideas That Flow», i Sahlin-Andersson, Kerstin & Lars Engwall: *The expansion of management knowledge – Carriers, Flows and sources*. Stanford: Stanford Business Books.
- Sahlin-Andersson, K. (1996): «Imitating by Editing Success», i Czarniawska, Barbara & Guje Sevón: *Translating Organizational Change*. Berlin/New York: Walter de Gruyter.
- Schattschneider, Elmer E. (1960): *The Semisovereign People*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Scheuer, John Damm (2003): *Patientforløb i praksis – en analyse af en idé oversættelse i mødet med praksis*. København: Handelshøjskolen i København.
- Scheuer, John Damm (2004): *Patientforløb i praksis – en analyse af en idé oversættelse i mødet med praksis*. Workingpaper nr. 9. København: Forsk-

John Damm Scheuer

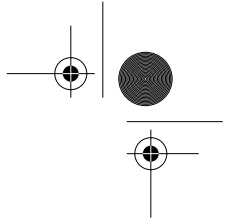
- ningscenter for Organisation og Ledelse i Sygehusvæsenet, Handelshøjskolen i København.
- Scott, Richard W. (1981): *Organizations: rational, natural and open systems*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.
- Sevón; Guje (1996): «Organizational imitation in identity transformation», i Czarniawska, Barbara & Guje Sevón: *Translating Organizational Change*. Berlin/New York: Walter de Gruyter.
- Singleton, V. & Michael, M. (1993): «Actor-Networks and Ambivalence: General Practitioners in the UK Cervical Screening Programme». *Social Studies of Science*. Vol. 23, 227–264.
- Star, S.L. (1991): «Power, Technologies and the Phenomenology of Conventions: on being Allergic to Onions». I: Law, John (ed.): *A Sociology of Monsters? Essays on Power, Technology and Domination*. *Sociological Review Monograph* 38. London: Routledge.
- Svenningsen, Signe (2004): *Den elektroniske patientjournal og medicinsk arbejde*. København: Handelshøjskolens Forlag.
- Turner, Stephen P. (2006): «The philosophy of the Social Sciences in Organizational Studies», i Clegg, Stewart R, Cynthia Hardy et al.: *The Sage Handbook of Organization Studies*. London: Sage Publications.
- Woods, M. (1997): «Researching Rural Conflicts: Hunting, Local Politics and Actor-Networks». *Journal of Rural Studies*, 14, 3, s. 321–340.

ABSTRAKT

I aktør-netværksteorien såvel som i ny-institutionel oversættelsesteori er det oversættelse, der identificeres som den centrale mekanisme i forbindelse med forandringsprocesser i organisationer. Nyanserne i og forskellene imellem de forskellige oversættelses-modeller er imidlertid ofte mangelfuldt specificerede. Artiklen undersøger derfor hvordan aktør-netværksteoriens oversættelsesbegreb er blevet søgt oversat i ny-institutionel oversættelsesteori. På basis af et studium af litteratur og forskning på området, identificeres der i alt 9 forskellige oversættelsesmodeller, der adskiller sig indholdsmæssigt såvel som hvad angår videnskabsteoretiske antagelser. Det konkluderes, at artiklen derved muliggør en mere præcis og nuanceret forståelse og anvendelse af oversættelsesbegrebet fremover.

ABSTRACT

In actor-network theory as well as in new institutional translation theory, translation is identified as the central mechanism in relation to processes of change in organizations. However, the nuances in and differences between the different translation models are often insufficiently specified. Therefore the article explores how the concept of translation in actor-network theory has been translated into new institutional translation theory. On the basis of

a study of literature and research in the field, a total of 9 different translation models are identified which differ in relation to content as well as basic assumptions. Thus the article makes possible a more precise and nuanced understanding and use of the concept of translation in the future.

Nøgleord/keywords: Oversættelse, translation, aktør-netværksteori, nyinstitutionel teori, skandinavisk ny-institutionalisme, forandringsteori, konstruktivisme, social konstruktivisme.

John Damm Scheuer har en fortid som udviklingskonsulent i sygehusvæsenet, er Cand.merc.int og ph.d og er for tiden ansat som adjunkt ved Institut for Samfund og Globalisering på Roskilde Universitetscenter. Forskningsinteressen retter sig imod studier af innovative idéers møde med praksis i organisationer og herunder sådanne idéers møde med sygehus- og sundhedsvæsenet. Mødet studeres blandt andet som implementerings-, diffusions- og oversættelsesprocesser.

